2009-yil 14-fevral № 19 (2588) shanba

Ishonch

Insonga naf keltirish — oliy baxt

O`zbekiston kasaba uyushmalari Federatsiyasi gazetasi

Gazeta 1991-yil 21-martdan chiqa boshlagan

2009 йилда хизмат кўрсатиш ва кичик бизнес соҳасини аҳоли бандлигини таъминлаш ва ҳаёт даражасини оширишнинг энг муҳим омили сифатида янада жадал ривожлантириш — устувор вазифа бўлиб қолади.

Ислом КАРИМОВ

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг мажлиси тўғрисида ахборот

13 февралда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2008 йилда республикани ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва 2009 йилда иқтисодиётни барқарор ривожлантиришнинг энг муҳим устувор вазифаларига бағишланган мажлиси бўлиб ўтди.

Мажлисда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов маъруза қилди.

Давлат раҳбарининг маърузасида мамлакатни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш дастури изчил амалга оширилиши натижасида иқтисодий ўсишнинг юқори, барқарор ва мувозанатлашган суръатлари ва макроиқтисодий барқарорлик тенденциялари мустаҳкамланаётгани, иқтисодиёт таркибини тубдан ўзгартириш, уни диверсификациялаш ва модернизация қилиш, аҳоли бандлиги ва фаровонлигини ошириш бўйича узоқ муддатли масалаларни ҳал этишда ижобий силжишлар таъминланаётгани алоҳида таъкидланди.

2008 йил якунлари бўйича республика ялпи ички маҳсулоти 9 фоизга, саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш ҳажми 12,7 фоизга, қишлоқ хўжалиги маҳсулоти етиштириш ҳажми 4,5 фоизга, қурилиш ишлари ҳажми 8,3 фоизга, хизматлар ҳажми 21,3 фоизга ўсди. Давлат бюджети профицит билан ижро этилди, инфляция даражаси прогноз кўрсаткичдан ортиқ бўлмади.

Фаол инвестиция сиёсати олиб борилиши асосий капиталга ўзлаштирилган инвестицияларнинг 28,3 фоизга, шу жумладан тўғридан-тўғри хорижий инвестициялар ва кредитларнинг 71,2 фоизга ўсишини таъминлади. Ишлаб чиқаришни маҳаллийлаштириш даражасини изчил ошириш ҳисобига саноат маҳсулотининг кўпгина турлари бўйича импортга боғлиқлик қисқартирилди ёки умуман импорт қилинмади.

Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни, хизматлар соҳаси ва касаначиликни изчил ривожлантириш давом этмоқда. Ялпи ички маҳсулотда кичик бизнеснинг салмоғи 48,2 фоизгача, хизматлар соҳасининг салмоғи 45,3 фоизгача ўсди.

Ташқи савдони тармоқлар ва минтақалар бўйича диверсификациялаш таъминланмоқда, ўсиб бораётган Осиё бозори билан савдо айланмаси кўпаймоқда. Ташқи савдо айланмасида ижобий сальдо 1,8 баравар кўпайди.

Банк-молия тизими фаол ривожланмоқда ва мустаҳкамланмоқда, банкларнинг жами капитали 2007 йилга таққослаганда 40 фоизга кўпайди. Бир йил ичида аҳолининг банклардаги омонатлари 65,3 фоизга кўпайганлиги аҳолининг мамлакатимиз банк тизимига ишончи мустаҳкам эканлигига ёрқин мисол бўлади.

«Ёшлар йили» Давлат дастури доирасида ёшларни моддий ва маънавий қўллаб-қувватлаш, улар учун янги иш ўринлари яратиш, ёш оилаларнинг турар жой ва маиший шарт-шароитини яхшилаш, ёшларнинг таълими сифатини ошириш бўйича умумий суммаси 1363,5 млрд сўмлик чора-тадбирлар амалга оширилди.

Жаҳон молиявий-иқтисодий кризиси юзага келганлиги сабабли дунёнинг кўплаб мамлакатлари иқтисодиётининг мустаҳкамлигини ўзига хос синовдан ўтказган 2008 йилда мамлакатни ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришдаги ютуқлар Ўзбекистон танлаган ривожланиш модели тўғрилигини, республика иқтисодиёти барқарорлиги ва унинг банк-молия тизими ишончлилигини яна бир бор тасдиқлади. Ўзбекистоннинг мустаҳкам макроиқтисодий позицияси, иқтисодиётнинг ўсишини таъминлайдиган аниқ йўналтирилган чора-тадбирларни молиялаштириш учун етарли ресурслар мавжудлиги 2008 йилнинг охирида республикага ташриф буюрган Халқаро валюта жамғармасининг миссияси томонидан юқори баҳоланди.

Жаҳон молиявий-иқтисодий кризисининг оқибатларини мамлакат иқтисодиётига таъсирини бартараф этиш мақсадида республикада қабул қилинган Кризисга қарши дастур доирасида чора-тадбирлар амалга оширилмоқда. Иқтисодиётнинг базавий тармоқлари корхоналарини, биринчи навбатда экспорт қилувчи корхоналарни қўллаб-қувватлаш, уларга молиявий-кредит ва солиқ имтиёзлари бериш, банк секторининг капиталлашувини ошириш, ишлаб чиқариш ва ижтимоий инфратузилмани айниқса қишлоқ жойларда ривожлантириш, янги иш ўринлари ташкил этиш бўйича тизимли ва аниқ йўналтирилган ишлар шулар жумласидандир.

Мамлакат Президенти ўз маърузасида мавжуд ҳал этилмаган муаммоларга алоҳида эътиборни қаратди ҳамда 2009 йилда мамлакатни ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг устувор вазифалари ва йўналишларини бажариш бўйича дастурий вазифаларга батафсил тўхталиб ўтди.

Кун тартибидаги масалалар бўйича вазирликлар, идоралар, ташкилотлар раҳбарлари ва вилоятлар ҳокимлари сўзга чиқдилар. Кун тартибидаги масалаларни муҳокама қилиш якунлари бўйича республика ҳукумати мажлисида 2009 йилда мамлакатни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш дастурининг энг муҳим устувор вазифаларини амалга оширишни таъминлаш чора-тадбирлари белгиланган қарор қабул қилинди.

(ЎзА)

Мамлакатимизни модернизация қилиш ва янгилашни изчил давом эттириш – давр талаби

Президент Ислом Каримовнинг 2008 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва 2009 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамаси мажлисидаги маърузаси

Ҳурматли мажлис иштирокчилари!

Вазирлар Маҳкамасининг бугунги кенгайтирилган йиғилишидан асосий мақсад — мамлакатимизда 2008 йилда ижтимоий-иқтисодий ривожланиш бўйича амалга оширилган ишларга якун ясаш ҳамда 2009 йил иқтисодий дастурининг энг муҳим устувор йўналишларини белгилаб олишдан иборат.

Аввалambор, шуни айтиш керакки, жорий йилда ўз олдимизга қўйган янги вазифаларни мураккаб бир вазиятда, яъни, дунёдаги деярли барча мамлакатларнинг иқтисодиётига ўта кескин таъсир кўрсатаётган жаҳон молиявий ва иқтисодий инқирози билан боғлиқ бир шароитда амалга оширишга тўғри келади.

Маълумки, 2008 йилда бошланган бу инқироз ҳозирги вақтда кўплаб ривожланган ва ривожланаётган мамлакатларни тобора кенг ва чуқур қамраб олмоқда. Бу эса ишлаб чиқаришнинг пасайишига, ишсизликнинг ўсиши, аҳоли ҳаёт даражасининг ёмонлашувига олиб келмоқда, бир сўз билан айтганда, бу инқироз кўп жиҳатдан оқибатини олдиндан билиб бўлмайдиган даражада жиддий тус олмоқда.

Иқтисодиётимизнинг жаҳон хўжалик ва иқтисодий-молиявий тизимига интеграциялашув жараёни тобора чуқурлашиб бораётганини инобатга оладиган бўлсак, жаҳон молиявий инқирози, аввало унинг оқибатлари бизга ҳам салбий таъсир кўрсатаётгани ҳақида гапириб ўтиришнинг ҳеч қандай зарурати бўлмаса керак, деб ўйлайман.

Бундай таъсир, аввалambор, умуман дунё бозоридаги талаб ва нархларнинг кескин тушиб кетишида ва табиийки, мамлакатимиз экспорт қиладиган маҳсулотларнинг муҳим турларига нисбатан ҳамда экспортга йўналтирилган етакчи тармоқлар ва улар билан боғлиқ турдош корхоналар фаолиятида намоён бўлмоқда. Бу эса, ўз навбатида, бутун иқтисодиётимизнинг мутаносиб ва самарали ривожланишига салбий таъсир кўрсатмоқда, кўзда тутилган лойиҳаларни амалга ошириш, ўз олдимизга қўйган мақсадларга эришиш йўлида кўплаб муаммоларни туғдирмоқда.

Мухтасар айтганда, ўтган йил биз учун, биринчи навбатда мамлакатимиз меҳнаткашлари учун ғоят мураккаб ва оғир бўлди. Лекин, юзага келган барча муаммо ва қийинчиликларга қарамай, халқимизнинг фидокорона меҳнати ва амалга оширилган тадбирлар эвазига 2008 йилда иқтисодиётимизнинг нафақат барқарор фаолият кўрсатишига, балки унинг юқори ўсиш суръатларини изчил таъминлашга эришдик.

2008 йилда ялпи ички маҳсулотнинг ўсиш суръатлари 9 фоизни, саноатда 12,7 фоизни, жумладан, истеъмол товарлари ишлаб чиқаришда 17,7 фоизни ташкил этди, хизмат кўрсатиш ҳажми 21,3 фоизга ўсди.

Иқтисодиётнинг бошқа муҳим тармоқлари ҳам барқарор суръатлар билан ривожланди: қурилиш — 8,3 фоиз, транспортда юк ва йўловчи ташиш ҳажми — 10,2 фоиз, савдо соҳаси — 7,2 фоизга ўсди. Қишлоқ хўжалигида 4,5 фоиз ўсишга эришилиб, 3 миллион 410 минг тонна пахта хомашёси тайёрланди, 6 миллион 330 минг тонна ғалла, шу жумладан, 6 миллион 145 минг тонна буғдой етиштирилди.

Давлат бюджети ортиғи билан бажарилди, кўзда тутилган дефицит ўрнига ялпи ички маҳсулотга нисбатан 1,5 фоиз миқдорида профицитга эришилди. Пухта ўйланган қатъий пул-кредит сиёсатини изчил олиб бориш туфайли инфляцияни кўзда тутилган прогноз кўрсаткичлари чегарасида, яъни йиллик 7,8 фоиз даражасида сақлаб қолишга эришилди.

Шу ўринда мамлакатимизда меҳнатни рағбатлантириш, иш ҳақини кўпайтириш ва аҳоли даромадлари ўсишини таъминлашга қаратилган сиёсатни амалга ошириш бўйича кўлга киритилган натижалар ҳақида алоҳида тўхталиб ўтмоқчиман.

2008 йилда ўртача иш ҳақи бюджет ташкилотларида 1,5 баробардан зиёд, бутун иқтисодиёт бўйича эса 1,4 баробар ошди. Натижада ўтган йили ўртача иш ҳақи миқдори 300 АҚШ долларидан ортиқ бўлди. Аҳолининг реал даромадлари эса йил давомида жон бошига 23 фоиз кўпайди.

Жорий 2009 йилни олаётган бўлсак, ўртача иш ҳақи миқдорини бюджет соҳасида — ва шунга мос равишда хўжалик юритувчи субъектларда ҳам — 1,4 баробар ошириш кўзда тутилмоқда. Инфляциянинг ўсиш кўрсаткичини 7-9 фоиз даражасида сақлаб туриш мўлжалланмоқда.

Ташқи бозорда конъюнктуранинг ёмонлашувига қарамасдан, 2008 йилда ташқи савдо айланмаси 21,4 фоизга ошди, айни вақтда товарлар ва хизматлар экспорти 28,7 фоизга ортди. Натижада ташқи савдо балансида ижобий сальдо ҳажми сезиларли даражада ўсди. Бу эса ишончли тўлов баланси ва иқтисодиётимиз барқарорлигининг муҳим кўрсаткичи бўлиб хизмат қилмоқда.

Ташқи савдо таркибида чуқур ижобий ўзгаришлар рўй бермоқда. Кейинги йиллар мобайнида экспорт таркибида рақобатдош тайёр маҳсулот салмоғининг барқарор ўсиш тенденцияси ва хомашё етказиб берувчи тармоқлар маҳсулотлари улушининг камайиб бораётгани яққол кўзга ташланмоқда. 2008 йилда умумий экспорт ҳажмида хомашё бўлмаган товарларнинг улуши 71 фоиздан зиёдни ташкил этди. Айни вақтда Ўзбекистон учун анъанавий экспорт хомашёси бўлган пахта толасининг бу борадаги улуши 2003 йилдаги 20 фоиздан 2008 йилда 12 фоизга тушди.

(Давоми 2-3-бетларда)

■ Олий Мажлис Қонунчилик палатасида

Инсон ҳуқуқлари ҳимоясидаги ҳамкорлик

Кеча Олий Мажлис Қонунчилик палатасида Қонунчилик ва суд-ҳуқуқ масалалари қўмитаси, Демократик институтлар, нодавлат ташкилотлар ва фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқариш органлари қўмитаси аъзолари ҳамда Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси фаоллари иштирокида давра суҳбати бўлиб ўтди. Унда «Касаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолиятининг кафолатлари тўғрисида»ги қонунга ўзгартишлар киритиш, Олий Мажлиснинг инсон ҳуқуқлари бўйича Вакили ва Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси кенгаши ўртасидаги Битим асосида қонунийликни таъминлаш, фуқароларнинг меҳнат ва ҳуқуқий манфаатларини ҳимоя қилиш борасидаги ҳамкорлиги масалалари муҳокама қилинди.

Давра суҳбатида «Касаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолиятининг кафолатлари тўғрисида»ги қонун 1992 йил 2 июлда қабул қилинганлиги, шундан кейинги даврда нодавлат нотижорат ташкилотларга оид бир қатор қонунлар кучга кирганлиги, меҳнат муносабатлари соҳасида ўзгаришлар рўй берганлиги бу борадаги қонунчиликни янада такомиллаштиришни тақозо этаётганлиги таъкидланди. Ижтимоий ҳамкорлик тўғрисида янги қонун қабул қилиш, хусусий ва қўшма корхоналарда ходимнинг ижтимоий-иқтисодий ҳуқуқини ҳимоя қилиш, иш берувчининг фуқаровий жавобгарлиги муаммолари ҳамда меҳнат аҳлини соғломлаштириш тизимини такомиллаштириш, хизмат кўрсатиш соҳасида касаба уюшмаларининг ўрни хусусида фикр алмашилди.

Қатнашчиларга Қонунчилик палатаси ва Олий Мажлиснинг инсон ҳуқуқлари бўйича вакили (омбудсман)нинг ўтган даврда қонун яратувчилик фаолияти ва давлат ҳамда фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқариш органлари, корхона, муассаса, ташкилотлар, жамоат бирлашмалари ва мансабдор шахсларнинг инсон ҳуқуқлари тўғрисидаги қонунчиликка амал қилишлари устидан олиб бораётган назорат фаолияти ҳақида маълумот берилди.

Ўз мухбиримиз.
Икром ҲАСАНОВ олган суратлар

■ Мирзо Бобур таваллудига 526 йил тўлди

Шоҳ ва шоир қисмати

Бобокалон шоиримиз Заҳириддин Муҳаммад Бобурнинг шундай рубоийси бор:

Сен гулсену мен ҳақир булбулдурмен,
Сен шуъласену ул шуълага мен қулдурмен.
Нисбат йўқтур деб ижтиноб айламаким,
Шоҳмен элга, вале сенга қулдурмен.

Шоиримизнинг гапида жон бор, киши элга шоҳ бўлса ҳам, аммо ёрга, муҳаббатга қул бўлиш учун ҳақиқий шоир ёки ҳеч бўлмаганда шоиртабиат шахс бўлиши керак. Хўш, Бобурнинг ўзида қайси жиҳат кучлироқ бўлган, шоҳликми, шоирликми? Шу масала бўйича фикрларимизни баён этишга жазм қилдик.

Заҳириддин Муҳаммад Бобур Ҳиндистонда бобурийлар салтанатига асос солган йирик давлат арбоби ва саркарда бўлиш билан бирга ўрта аср Шарқ маданияти, адабиёти ва санъатида ўзига хос ўрин эгаллаган адиб, ҳассос шоир ва олим ҳам эди. Ул зот 1483 йилнинг 14 февралида Андижонда, Фарғона улусининг ҳокими Умаршайх мирзо оиласида таваллуд топган.

Маълумки, Бобурнинг отаси Умаршайх мирзо соҳибқирон Амир Темурнинг учинчи ўғли Мироншоҳнинг чевараси, яъни Амир Темурдан кейинги бешинчи авлодга мансуб бўлган. Онаси Қутлуғ Нигор бегим эса Чингизхоннинг иккинчи ўғли Чиғатой авлодидан бўлмиш Тошкент ҳокими Юнусхоннинг қизи эди.

Келинг, Бобур мирзонинг шоҳлик жиҳатларини кўриб чиқайлик. Ул зот Ҳиндистонда Буюк бобурийлар салтанати деб аталган буюк давлат барпо этган. Европада бу салтанат Буюк мўғуллар салтанати деб аталади. Бу номутаносиблик қаердан пайдо бўлди экан деб анча бош қотирдик. Маълумки, Шарқда дунёга келган чақалоқ отасининг миллатига мансуб ҳисобланади. Айтайлик, ўзбек йигити рус ё хитой қизга уйланганидан қатъи назар, унинг оиласида туғилган фарзанд ўзбек ҳисобланади, чунки отаси ўзбек-да. Бошқа айрим халқларда, жумладан, Европа халқларида бунинг бутунлай тескариси. Уларда она томонга кўпроқ урғу берилади.

Ўзбек, япон, инглиз ёки хоҳлаган бошқа миллат вакилига турмушга чиққан европалик, масалан немис, инглиз аёллар кўрган фарзандлар немис ёки инглиз ҳисобланади, чунки бола онасининг миллатини олади. Ҳиндистонда барпо этилган бобурийлар салтанатининг Европада Буюк мўғуллар империяси деб аталишида ҳам Бобур мирзонинг онаси Қутлуғ Нигор бегимнинг мўғуллар авлодидан бўлганлиги асосий рол ўйнаган бўлса керак. Бу энди, албатта, бизнинг шахсий фикримиз.

Бобур мирзо ўн икки ёшида тахтга ўтирган. Бу ҳақда у «Бобурнома» асарида шундай ёзади: «Тангри таолонинг инояти билан ва ҳазрати он сарвари коинотнинг шафоати билан ва чаҳорёри босафоларнинг ҳиммати билан сешанба куни, рамазон ойининг бешида, тарих секкиз юз тўқсон тўққизда Фарғона вилоятида ўн икки ёшда подшоҳ бўлдим» (Бобурнома. Т., «Шарқ», 2002 йил. 34-бет).

Шундан сўнг беташвиш ёшлик ўрнини сержаҳмат кунлар эгаллади. Бобур мирзо қаламини қиличга алмаштириб, Андижон тахти учун укаси Жаҳонгир мирзо, амакиси Султон Аҳмад мирзо, тоғаси Султон Маҳмудхон ва бошқа рақибларига қарши курашишга мажбур бўлди. Укаси билан муросага келиш учун Фарғона улусини тенг иккига тақсимлаб, ярмини унга топширди. Бунда Бобурнинг шоҳлиги эмас, балки шоирлиги асосий ўрин тутган. Сўнгра ўзи Самарқандни эгаллаш учун олиб борилаётган курашларга киришиб кетди.

(Давоми 4-бетда)

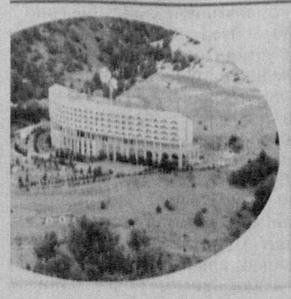

Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси кенгаши қошидаги

Курортлар бошқармаси

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган «СЕМУРҒ», «ЗАНГИОТА», «ЧОТҚОЛ», «МАТЛУБОТЧИ» (Тошкент маъданли суви), «ХУМСОН» санаторийларига йўлланмалар сотади. Бу сиз учун жуда қулай имконият.

Сизга сиҳат-саломатлик ва кўнгилли ҳордиқ тилаймиз! Мулоқот учун телефон: 256-85-68, 256-78-15

Ishonch 2009-yil 14-fevral
№ 19 (2588)

Мамлакатимизни модернизация қилиш ва

Президент Ислом Каримовнинг 2008 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва 2009 йилга

(Боши 1-бетда)

Таъкидлаш керакки, ташқи савдо муносабатларимиз географияси, аввало, ривожланиб бораётган Осиё қитъаси бозорлари билан савдо айланмасининг ўсиши ҳисобидан сифат жиҳатидан ўзгармоқда.

Бу кўрсаткичларнинг барчаси, аввало, экспорт таркибида юқори қўшимча қийматга эга бўлган рақобатдош тайёр маҳсулот улушининг изчил ошиши, биринчи навбатда, иқтисодиётимизнинг ўсиб бораётган салоҳияти ва имкониятларидан далолат бериди. Шу билан бирга, бундай ҳолат экспортимизнинг хомашё ресурслари нархи тез-тез ўзгариб турадиган жаҳон бозори таъсирига боғлиқлигини камайтиришда муҳим йўналиш бўлиб хизмат қилади.

Жаҳон иқтисодий инқирози давом этаётган ҳозирги шароитда бундай ўзгариш айниқса муҳим аҳамиятга эга. Нега деганда, бугунги кунда экспорт асосан хомашё етказиб беришдан иборат бўлиб, дунё бозоридаги нарх-наво ўйинларига ҳаддан ташқари боғланиб қолаётгани айрим мамлакатларда валюта тушумларини камайтирадиган, молиявий барқарорликнинг ёмонлашувига олиб келадиган, иқтисодиётни издан чиқарадиган жиддий факторга айланмоқда.

Бизнинг кейинги йилларда экспорт соҳасида қўлга киритган ютуқларимиз, аввало, мамлакатимиз иқтисодиётини тубдан таркибий ўзгартириш ва диверсификация қилиш, қисқа муддатда биз учун мутлақо янги, локомотив ролини бажарадиган тармоқларни барпо этиш, ишлаб чиқаришни модернизация қилиш, техник ва технологик янгилаш дастурларини амалга ошириш, замонавий бозор инфратузилмасини шакллантириш борасида ўз вақтида бошланган, чуқур ўйланган ва узоқ истиқболга мўлжалланган ишларимизнинг натижаси, десак, ҳеч қандай хато бўлмайди.

Мамлакатимизда таркибий ўзгаришларни изчил амалга оширишда қулай инвестиция муҳитининг яратилгани асосий омил бўлиб келмоқда. 2008 йилда иқтисодиётни ривожлантириш учун барча молиявий манбалар ҳисобидан 6,4 миллиард АҚШ доллари миқдорида инвестиция жалб этилди. Бу 2007 йил билан таққослаганда, 28,3 фоизга кўп бўлиб, ялпи ички маҳсулотга нисбатан инвестициялар ҳажми 23 фоизни ташкил этди. Ўзлаштирилган барча инвестицияларнинг 50 фоизга яқини ишлаб чиқаришни модернизация қилиш ва техник қайта жиҳозлашга йўналтирилганини таъкидлаш даркор.

Кейинги йилларда Ўзбекистон иқтисодиётига киритилаётган хорижий инвестициялар ҳажмининг изчил ва барқарор ўсиб бораётгани эътиборга сазовордир. 2008 йилда 1 миллиард 700 миллион АҚШ доллари миқдоридаги хорижий инвестициялар ўзлаштирилди. Бу 2007 йилдагига нисбатан 46 фоиз кўп демакдир. Энг муҳими, хорижий инвестицияларнинг 74 фоизини тўғридан-тўғри инвестициялар ташкил этди.

Жаҳон инқирози давом этаётганига қарамасдан, 2009 йилда мамлакатимиз иқтисодиётига жалб этиладиган хорижий инвестициялар ҳажми 1 миллиард 800 миллион долларга кўпаяди, бунинг тўртдан уч қисми тўғридан-тўғри инвестициялардир.

Шуни мамнуният билан таъкидламоқчиманки, ўзлаштирилган барча инвестицияларнинг қарийб 54 фоизини корхоналар ва аҳоли маблағлари ташкил этади. Бу мамлакатимизда солиқ юкини камайтириш ва хўжалик юритувчи субъектларнинг инвестиция фаоллигини рағбатлантириш бўйича олиб борилаётган солиқ сиёсати қанчалик тўғри эканини яна бир бор тасдиқлайди.

Иқтисодиётимизда таркибий ўзгаришларни амалга ошириш ва уни модернизация қилиш борасида стратегик муҳим рол ўйнайдиган лойиҳаларни амалга ошириш, биринчи навбатда, ишлаб чиқариш инфратузилмасини шакллантиришда бундан икки йил аввал ташкил этилган, бугунги кунда 3 миллиард 200 миллион АҚШ долларидан ортиқ низом жамғармасига эга бўлган Ўзбекистон Тикланиш ва тараққиёт фонди фаолиятига катта аҳамият берилмоқда. Яқин истиқболда ушбу Фонд активларини 5 миллиард долларга етказиш кўзда тутилмоқда. Ўтган икки йил мобайнида ўнлаб йирик саноат ва инфратузилма иншоотларини молиялаштириш ва ҳамкорликда молиялаштириш учун Фонд томонидан 550 миллион АҚШ долларидан зиёд миқдорда кредитлар ажратилди.

Мамлакатимиз бўйича инвестиция дастурларини амалга ошириш натижасида қарийб 250 миллиард сўмлик асосий фондга эга бўлган жами 423 та объект, жумладан, озиқ-овқат саноатида 145 та, қурилиш материаллари саноатида 118 та, енгил ва тўқимачилик саноатида 65 та, қишлоқ ва ўрмон хўжалиги соҳасида 58 та, кимё ва нефт-кимё саноатида 13 та, фармацевтика тармоғида 8 та объект ишга туширилди.

2008 йилда ишга туширилган ва ҳозирги кунда қурилаётган йирик ишлаб чиқариш иншоотлари қаторида Фарғона водийсини электр энергияси билан мунтазам таъминлаш имконини берадиган, узунлиги 165 километрлик Янги Ангрен иссиқлик электр станцияси – «Ўзбекистон» юқори кучланишли электр узатиш линияси барпо этилганини алоҳида таъкидлаш жоиз. Сирдарё иссиқлик электр станциясини «Сўғдиёна» кучлантириш станцияси билан боғлайдиган, Ғузор-Сурхон юқори кучланишли электр узатиш линиялари ва Тошкент шаҳри электр таъминоти объектлари лойиҳаларини амалга ошириш ишлари давом эттирилмоқда. Шунингдек, ўтган йили 2 минг 600 километрдан ортиқ ичимлик суви ҳамда 825 километрдан зиёд табиий газ тармоқлари фойдаланишга топширилди.

Ижтимоий соҳа объектларини қуриш ва фойдаланишга топшириш масалаларига устувор аҳамият берилиши натижасида 113 минг 200 ўқувчига мўлжалланган 169 та касб-ҳунар коллежи ва 14 минг 700 ўринли 23 та академик лицей қурилди ва реконструкция қилинди. Шу билан бирга, 69 та янги мактаб барпо этилди ва 582 та мактаб капитал реконструкция қилинди. Шулар қаторида 184 та болалар спорти иншооти, 26 та қишлоқ врачлик пункти ва 7 миллион 240 минг квадрат метр турар-жой бинолари ва бошқа объектлар қурилди.

Ўтган йилда қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришининг самарадорлигини янада ошириш принципиал муҳим аҳамиятга эга эканини инобатга олиб, фермер хўжаликларига ажратилаётган ер майдонларини оптималлаштириш борасида зарур ишлар амалга оширилди.

Дастлаб зарар кўриб ишлайдиган, рентабеллиги паст ва истиқболсиз ширкат хўжаликларини тугатиш негизида ташкил этилган хусусий фермер хўжаликлари бугунги кунда ҳақли равишда қишлоқда етакчи бўғинга — қишлоқ хўжалик маҳсулотларини ишлаб чиқарувчи асосий кучга айланди.

Ҳозирги вақтда фермер хўжаликлари қишлоқ хўжалик маҳсулотлари ишлаб чиқаришни ташкил этишнинг энг самарали шакли эканини ҳаётнинг ўзи тасдиқлаб бермоқда. Юртимизда фермер хўжаликларини моддий-техник таъминлаш ва молиялаш бўйича бозор иқтисодиёти тамойилларига тўла жавоб берадиган ишончли тизим ва механизмлар шакллантирилди ва муваффақиятли фаолият кўрсатмоқда. Ҳар йили фермер хўжаликларини қўллаб-қувватлаш учун катта миқдорда моддий ресурс ва маблағлар ажратилмоқда. Фақат ўтган 2008 йилнинг ўзида қишлоқ хўжалик маҳсулотларининг энг муҳим турларини етиштириш учун 1 триллион сўм, жумладан, пахта тайёрлашга — 800 миллиард сўм, ғалла етиштиришга 200 миллиард сўм маблағ аванс тариқасида берилди. 2009 йилда ушбу мақсадлар учун 1 триллион 200 миллиард сўм йўналтирилади. Қишлоқ хўжалик техникасини лизинг асосида сотиб олиш бўйича махсус ташкил этилган Фонд ҳисобидан ушбу мақсадлар учун ўтган йили 43 миллиард сўмдан зиёд маблағ ажратилган бўлса, жорий йилда 58 миллиард сўмдан ортиқ маблағ йўналтириш режалаштирилмоқда.

Давлатимиз томонидан кўрсатилаётган ана шундай эътибор ва амалий ёрдам туфайли 2008 йилда фермер хўжаликларининг пахта етиштиришдаги улуши 99,1 фоизни, ғалла тайёрлашда эса 79,2 фоизни ташкил қилди.

Шу билан бирга, ўтган давр мобайнида орттирган тажрибамиз фермерликни янада ривожлантириш учун бир қатор жуда муҳим муаммоларни, хусусан, фермер хўжаликларининг барқарорлиги, энг муҳими, уларнинг самарадорлигини ошириш билан боғлиқ масалаларни ҳал қилишни қатъий талаб этмоқда. Фаолият юритаётган аксарият фермер хўжаликларининг иш тажрибаси шундан далолат беради, фермер хўжаликларини шакллантиришнинг дастлабки босқичида уларга ажратиб берилган ер майдонларининг камлиги маҳсулот ишлаб чиқариш рентабеллигининг ўсишига кўп жиҳатдан тўсқинлик қилмоқда. Имконияти, куч-қуввати кам бўлган фермер хўжаликлари ўзини зарур техника, айланма маблағ билан таъминлаш, кредит қобилиятига эга бўлиш, энг асосийси, ўз харажатларини қоплаш ва фойда кўриб ишлаш, даромадни оширишнинг ишончли асосига айланолмаслигини бугун ҳаётнинг ўзи кўрсатмоқда.

Шундан келиб чиққан ҳолда, ер майдонларини тўлиқ инвентаризациядан ўтказиш ва фермер хўжаликлари фаолиятини танқидий баҳолаш асосида уларнинг ер майдонларини оптималлаштириш бўйича кенг кўламли, шу билан бирга, пухта ўйланган ишлар амалга оширилди. Бунда фермер хўжаликларининг қайси соҳага ихтисослашгани ва мамлакатимизнинг турли ҳудудларидаги аҳоли зичлиги алоҳида эътиборга олинди. Ана шу ишлар натижасида фермер хўжаликлари учун ажратилган ер майдонлари бугунги кунда пахтачилик ва ғаллачиликда ўртача 37 гектардан 93,7 гектаргача кўпайди ёки 2,5 баробардан зиёд ошди. Бу кўрсаткич сабзавотчиликда — 10 гектардан 24,7 гектаргача ёки 2,5 баробар, чорвачиликда эса 154 гектардан 164,5 гектаргача кўпайди.

2008 йилда мамлакатимизда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик соҳаси ҳам барқарор ривожланди. Хўжалик юритувчи субъектларнинг солиқ юкини янада камайтириш, микрофирма ва кичик корхоналар учун ягона солиқ тўловининг 10 фоиздан 8 фоизга, 2009 йилдан бошлаб эса 7 фоизга туширилиши, жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғи ставкаларининг камайтирилиши ва айни пайтда уни ҳисоблаш тартибларининг такомиллаштирилиши тадбиркорлик, кичик ва хусусий бизнесни изчил ривожлантириш учун кучли рағбатлантирувчи омиллар яратди. Натижада сўнгги олти йил мобайнида фаолият юритаётган кичик бизнес субъектлари сони 1,9 баробар кўпайди ва 2008 йили қарийб 400 мингтани ташкил этди.

Кичик бизнес субъектлари томонидан ишлаб чиқарилаётган саноат маҳсулотлари ҳажми ўтган йили салкам 22 фоизга кўпайди. Бу саноат тармоғидаги ўртача ўсиш кўрсаткичидан анча кўпдир. Шунинг натижасида кичик бизнеснинг ялпи ички маҳсулотдаги улуши 2007 йилдаги 45,5 фоиздан 2008 йилда 48,2 фоизга кўтарилди. Бугунги кунда мамлакатимизда ишбилан банд бўлган жами аҳолининг 76 фоиздан кўпроғи айнан шу соҳада меҳнат қилаётгани айниқса эътиборлидир.

Шу муносабат билан аҳолини иш билан таъминлаш муаммоларини ҳал қилишда ҳам жиддий сифат ўзгаришлари кўзга ташланаётганини айтиб ўтмоқчиман.

Биз учун ўта долзарб бўлган бу масалани ечишда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни жадал ривожлантириш билан бирга, хизмат кўрсатиш соҳаси ва касаначиликнинг турли шаклларини кенг жорий этиш, қишлоқ жойларда чорвачиликни ривожлантиришни рағбатлантиришга алоҳида аҳамият берилмоқда. Ўтган йил мобайнида юртимизда 661 мингга яқин, жумладан, кичик бизнес соҳасида — 374 мингта, хизмат кўрсатиш ва сервис соҳасида — қарийб 220 мингта, касаначилик ҳисобидан эса — 97 минг 800 та янги иш ўрни яратилди.

Албатта, иш ўринлари сонини кўпайтиришда хизмат кўрсатиш ва сервис соҳасини ривожлантириш ва кенгайтириш муҳим ўрин тутади. 2008 йили алоқа, ахборотлаштириш, молия, банк, транспорт хизмати кўрсатиш, маиший техника ва автомобилларни таъмирлаш соҳалари анча юқори суръатлар билан ривожланди.

Сўнгги тўрт йил мобайнида йилига ўртача 50 фоиз ўсишни таъминлаётган ахборот-коммуникация технологиялари соҳасида хизмат кўрсатиш жадал ривожланаётганини алоҳида таъкидлаш лозим. Натижада хизмат кўрсатиш соҳасининг ялпи ички маҳсулотдаги улуши 2007 йилдаги 42,5 фоиздан 2008 йилда 45,3 фоизга ўсди.

Айни пайтда қишлоқ аҳолисига кўрсатилаётган хизматлар ҳажми йилдан-йилга ўсиб бораётганига қарамай, ҳали-бери паст даражада — бор-йўғи 26,8 фоиз бўлиб қолаётганига алоҳида эътибор қаратиш лозим. Айтиш керакки, аҳолига хизмат кўрсатиш сифати ҳам талаб даражасида эмас.

Такрор ва такрор таъкидлаб айтмоқчиман – биз ишлаб чиқариш корхоналари билан кооперация асосида барпо этиладиган касаначиликни ривожлантиришга қандай катта аҳамият бераётганимиз барчангизга маълум. Бу борада мамлакатимизда иш берувчи корхоналар учун ҳам, касаначилик билан шуғулланувчи аҳоли учун ҳам рағбатлантиришнинг яхлит ва таъсирчан тизими яратилган.

Бугунги босқичда касаначилик соҳаси бандлик ва оила бюджети даромадларини оширишнинг қўшимча манбаига айланиб бораётганини ҳеч ким инкор этолмайди.

Айни вақтда касаначилик фуқароларни, биринчи навбатда, хотин-қизлар, айниқса, кўп болали аёлларни, ёрдамга муҳтож ногиронлар ва меҳнат қобилияти чекланган бошқа шахсларни ишлаб чиқариш фаолиятига жалб этиш учун муҳим ижтимоий аҳамият касб этмоқда. Яъни, бундай ишлар орқали биз одамларни банд қилиш билан бирга, яна бир муҳим мақсадга — уларни маънавий қўллаб-қувватлашга, «Савоб ишни ҳар кун қилиш керак, савоб ишни ҳар ким қилиши керак» деган шиоримизнинг амалий тасдиғини таъминлашга эришган бўламиз.

Тасаввур қилинг, биргина 2008 йилда касаначилар томонидан 34 миллиард сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилди ва хизматлар кўрсатилди. Касаначилик учун иш ўринлари очган корхоналар, шу борада ўзларига берилган имтиёзлар ҳисобидан 1 миллиард сўмдан ортиқ маблағни тежашга эришди.

Аҳолини, айниқса қишлоқ аҳолисини иш билан таъминлашнинг яна бир муҳим йўналиши шахсий ёрдамчи ва деҳқон хўжаликларида қорамол боқиш билан шуғулланадиган кишилар сонини кўпайтиришдан иборат. Қайд этиш керакки, бу масалада муайян ижобий натижалар қўлга киритилди. Мамлакатимизда қорамолларни аҳолига ва фермер хўжаликларига кимошди савдолари орқали сотиш, уларга мақсадли ва имтиёзли кредитлар бериш, ветеринария хизмати кўрсатишнинг сифати ва ҳажмини ошириш, озуқа билан таъминлаш бўйича самарали механизмлар яратилган. Чорвачиликни ривожлантириш дастурининг ижроси доирасида 2008 йили кимошди савдоларида 20 минг 300 бош қорамол сотилди. 2009 йилда яна 24 минг 600 бош қорамол сотилиши кўзда тутилмоқда. Агар 2007 йилда қорамол сотиб олиш учун 42,5 миллиард сўмлик имтиёзли кредитлар ажратилган бўлса, 2008 йилда бу рақам 48 миллиард 200 миллион сўмни ташкил этди.

Маълумки, мамлакатимизда кам таъминланган оилаларни бепул сигир ажратиш йўли билан қўллаб-қувватлашга алоҳида эътибор қаратилмоқда. 2006 йилдан ҳозирга қадар ана шундай оилалар учун 103 мингдан зиёд қорамол берилди. Натижада 2009 йилнинг 1 январигача шахсий ёрдамчи ва деҳқон хўжаликларида қорамол боқувчи сифатида рўйхатга олинган фуқароларнинг умумий сони 1 миллион 100 мингдан кўпроқни ташкил этди. Шулардан 54 минг кишига янги меҳнат дафтарчаси берилди, 111 минг фуқаронинг эса мавжуд меҳнат дафтарчасига иш стажи тегишли тартибда қайд этилди.

Жаҳон иқтисодий инқирози кучайиб бораётган ҳозирги шароитда банк-молия тизими фаолиятини мустаҳкамлаш ва сифат жиҳатидан яхшилаш алоҳида муҳим аҳамият касб этишини, ўйлайманки, барчангиз яхши тушунасиз. Шу нуқтаи назардан банк-молия тизими ривожи билан боғлиқ масалаларга қисқача тўхталиб ўтмоқчиман.

Фақат ўтган йилнинг ўзида «Ўзсаноатқурилишбанк», «Асакабанк», «Пахтабанк», «Ғаллабанк» каби етакчи банкларнинг капиталлашув даражасини ошириш бўйича муҳим қарорлар қабул қилинганидан хабардорсиз. Ўзбекистон Республикаси Президентининг кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни молиялашнинг асосий кредит марказларидан бири бўлган «Микрокредитбанк»нинг низом жамғармасини кўпайтиришга оид фармони қабул қилингани ҳам шу йўлдаги амалий қадам бўлди. Натижада мамлакатимиз банкларининг жами капитали, қўшимча ресурсларни жалб этиш ҳисобидан, 2007 йил билан таққослаганда 40 фоизга кўпайди. Бу кўрсаткич 2010 йилгача бўлган даврда икки баробар ошади.

Бугунги кунда банкларимизнинг умумий активлари ҳажми аҳоли ва юридик шахсларнинг ҳисоб рақамларидаги маблағлардан икки баробардан ҳам кўпдир. Бу эса ушбу маблағларни ишончли ҳимоя қилиш ҳамда уларга ўз вақтида ва тўла ҳажмда хизмат кўрсатишни кафолатлайди.

Маълумки, Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармонига биноан фуқароларнинг банклар депозитларидаги омонатлари, уларнинг миқдоридан қатъи назар, давлат томонидан тўла кафолатланади.

Бугунги кунда мамлакатимиз банк тизими капиталининг етарлилик даражаси Банк назорати бўйича халқаро Базел қўмитаси талаблари асосида белгиланган халқаро стандартлардан қарийб уч баробар кўп эканини таъкидлаш жоиз.

Ҳозирги вақтда республикамиз банк тизимининг умумий жорий ликвидлиги доллар ҳисобида 1,5 миллиард доллардан ортиқдир. Бу ташқи нодавлат қарзлар бўйича тўланиши керак бўлган тўловлар ҳажмидан 10 баробар кўпдир. Бу эса бизда ликвидлик, яъни тўловларга қодирлик даражаси бўйича муаммо йўқ, деб айтиш учун асос беради.

Ўтган йилнинг энг муҳим ютуқларидан бири Ўзбекистон банк тизимига жаҳоннинг нуфузли рейтинг агентликларидан бўлган «Мудис» агентлиги томонидан бирйўла учта йўналиш, яъни, банк-молия тизимининг барқарорлиги, миллий валютада узоқ муддатли депозит рейтинги ва хорижий валютада узоқ муддатли депозит рейтинги йўналишлари бўйича «барқарор» рейтинг даражаси берилгани бўлди. Мазкур агентлик ҳисоботида таъкидланганидек, «Банк тизими учун ижобий баҳо банкларни назорат қилиш муҳити мустаҳкамлигини, банк тизимининг потенциал ўсишини, молия тизимидаги таркибий ўзгаришлар ва миллий иқтисодиётнинг ўсишини акс эттиради». Шулар қаторида «Мудис» агентлиги иккита банкимиз — Ташқи иқтисодий фаолият миллий банки ва «Ғаллабанк»нинг кредит бериш қобилияти бўйича рейтингини ижобий баҳолади. Яна бир танилган халқаро рейтинг агентлиги — «Фитч» эса мамлакатимизнинг «Пахтабанк», «Ҳамкорбанк», «Ўзсаноатқурилишбанк» ва «Асакабанк» каби банкларига «барқарор» рейтингини берди.

Маърузанинг ушбу қисмига якун ясар эканман, 2009 йилнинг 1 январигача Ўзбекистоннинг жами ташқи қарзи ялпи ички маҳсулотнинг 13,3 фоизини ташкил этишини ва бу кўрсаткич, халқаро мезонлар бўйича, «Ҳар жиҳатдан мақбул ҳолат» деб ҳисобланишини таъкидламоқчиман.

Ҳурматли дўстлар!

Ҳозирги мавжуд шароитда 2009 йилга мўлжалланган иқтисодий дастуримизнинг энг устувор вазифаларини белгилаб олишда жаҳон иқтисодий инқирозининг таъсири ва оқибатларини етарлича тўлиқ ҳисобга олиш қанчалик муҳим экани ҳақида, ўйлайманки, кўп гапириб ўтиришнинг ҳожати бўлмаса керак. Дунёнинг нуфузли экспертлари томонидан билдирилаётган фикрларга кўра, бу инқироз жорий йилда ва 2010 йилда ҳам давом этиши ва эҳтимол янада чуқурлашиши кутилмоқда.

Шундан келиб чиққан ҳолда, ўз-ўзидан аёнки, мамлакатимизда жаҳон иқтисодий инқирозининг салбий оқибатларини бартараф этиш бўйича 2009-2012 йилларга мўлжаллаб қабул қилинган Инқирозга қарши чоралар дастури Ўзбекистонни 2009 йилда ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг энг устувор йўналиши бўлиб қолади.

Биз истиқлолнинг дастлабки йилларида қабул қилган, машҳур беш тамойилга асосланган ижтимоий йўналтирилган эркин бозор иқтисодиётига ўтиш модели йилдан-йилга илгарилаб борганимиз сари ўзини амалда оқлаб, нақадар тўғри ва пухта эканини исботламоқда, деб айтиш учун бугун барча асосларимиз бор.

Биринчи навбатда иқтисодиётнинг мафкурадан холи бўлиши, иқтисодиётнинг сиёсатдан устунлигида ўз ифодасини топган прагматик иқтисодий сиёсат, давлатнинг бош ислоҳотчи вазифасини ўз зиммасига олиши, қонун устуворлигини таъминлаш, кучли ижтимоий сиёсат олиб бориш, ислоҳотларни босқичма-босқич ва вазминлик билан амалга ошириш каби тамойиллар айниқса дунёда авж олиб бораётган молиявий ва иқтисодий инқироз шароитида ўзининг долзарблиги ва ҳаётийлигини яна бир бор кўрсатмоқда.

Бугунги кунда мамлакатимизни, аввало, иқтисодиётимизни ислоҳ этиш, эркинлаштириш ва модернизация қилиш, унинг таркибий тузилишини диверсификация қилиш борасида амалга оширилаётган, ҳар томонлама асосли ва чуқур ўйланган сиёсат бизни инқирозлар ва бошқа таҳдидларнинг салбий таъсиридан ҳимоя қиладиган кучли тўсиқ, айтиш мумкинки, мустаҳкам ва ишончли ҳимоя воситасини яратди.

Интеграциялашган глобал иқтисодий маконнинг узвий бир қисми сифатида Ўзбекистон жаҳон иқтисодий инқирозининг тобора кучайиб бораётган салбий оқибатларини ҳис этаётгани ва бундан кейин ҳам ҳис этишини биз ўзимизга яхши тасаввур қиламиз. Шундан келиб чиққан ҳолда, биз иқтисодиётимиздаги реал аҳвол ва шароитларни ҳисобга олиб, 2008 йилнинг иккинчи ярмидаёқ Инқирозга қарши чоралар дастурини ишлаб чиқишга киришган эдик. Ҳозирги кунда жаҳон иқтисодий инқирози оқибатларининг олдини олиш ва уларни бартараф этиш бўйича Инқирозга қарши чоралар дастури тасдиқланиб, тармоқлар ва ҳудудлар бўйича аниқ ижрочиларга етказилди. Дастур ижросини қатъий назорат қилишни таъминлаш мақсадида ҳукумат комиссияси ва жойларда ҳудудий гуруҳлар ташкил этилди.

Мухтасар айтганда, Инқирозга қарши чоралар дастурининг конкрет бўлимлари – белгиланган комплекс чора-тадбирлар ҳақида қисқача тўхталиб ўтмоқчиман. Улар қуйидаги асосий вазифаларни ҳал этишга қаратилган.

Биринчидан — корхоналарни модернизация қилиш, техник ва технологик қайта жиҳозлашни янада жадаллаштириш, замонавий, мослашувчан технологияларни кенг жорий этиш. Бу вазифа аввалambор иқтисодиётнинг асосий тармоқлари, экспортга йўналтирилган ва маҳаллийлаштириладиган ишлаб чиқариш қувватларига тегишлидир.

Бу ўринда ишлаб чиқаришни модернизация қилиш, техник ва технологик қайта жиҳозлаш, халқаро сифат стандартларига ўтиш бўйича қабул қилинган тармоқ дастурларини амалга оширишни тезлаштириш вазифаси қўйилмоқда. Ўз навбатида, бу мамлакатимизнинг ҳам ташқи, ҳам ички бозорда барқарор мавқега эга бўлишини таъминлаш имконини беради.

Иккинчидан — жорий конъюнктура кескин ёмонлашиб бораётган ҳозирги шароитда экспортга маҳсулот чиқарадиган корхоналарнинг ташқи бозорларда рақобатдош бўлишини қўллаб-қувватлаш бўйича конкрет чора-тадбирларни амалга ошириш ва экспортни рағбатлантириш учун қўшимча омиллар яратиш, хусусан:

— айланма маблағларини тўлдириш учун корхоналарга Марказий банк қайта молиялаш ставкасининг 70 фоизидан ортиқ бўлмаган ставкаларда 12 ойгача бўлган муддатга имтиёзли кредитлар бериш;

— тайёр маҳсулот ишлаб чиқаришга ихтисослашган, хорижий инвестиция иштирокида ташкил этилган корхоналарни бюджетга барча турдаги солиқ ва тўловлардан – қўшимча қиймат солиғи бундан мустасно – озод қилиш муддатини 2012 йилгача узайтириш;

— банклар кредитлари бўйича тўлов муддати ўтган ва жорий қарзлар миқдорини қайта кўриб чиқиш, бюджетга тўланадиган тўловларнинг пенясидан кечиш ва бошқа муҳим имтиёз ва преференциялар бериш.

Учинчидан — қатъий тежамкорлик тизимини жорий этиш, ишлаб чиқариш харажатлари ва маҳсулот таннархини камайтиришни рағбатлантириш ҳисобидан корхоналарнинг рақобатдошлигини ошириш.

Шу мақсадда яқинда хўжалик юритувчи субъектларнинг иқтисодиётимиздаги етакчи тармоқ ва соҳаларда маҳсулот таннархини камида 20 фоиз туширишга қаратилган чора-тадбирларни амалга ошириш борасидаги таклифлари маъқулланганини қайд этиш лозим.

Шунингдек, таннархни камайтириш бўйича белгиланган параметрларга эришиш учун раҳбар ва масъул ходимларни рағбатлантиришнинг таъсирчан механизмини ишлаб чиқиш кўзда тутилмоқда.

Шу билан бирга, Инқирозга қарши чоралар дастурида 2009 йилда барча турдаги энергия манбалари ва коммунал хизматларнинг асосий турлари бўйича нархларнинг кўтарилишини чеклаш, яъни уларни 6-8 фоиздан оширмаслик механизми ишлаб чиқилган. Айни вақтда бу соҳаларнинг ишлаб чиқариш рентабеллигини сўзсиз таъминлаши керак.

Тўртинчидан — электроэнергетика тизимини модернизация қилиш, энергия истеъмолини камайтириш ва энергия тежашнинг самарали тизимини жорий этиш чораларини амалга ошириш. Иқтисодиётимизнинг рақобатдошлигини янада кучайтириш, аҳоли фаровонлигини юксалтириш кўп жиҳатдан бизнинг мавжуд ресурслардан, биринчи навбатда, электр ва энергия ресурсларидан қанчалик тежамли фойдалана олишимизга боғлиқдир.

Бешинчидан — жаҳон бозорида талаб пасайиб бораётган бир шароитда, ички бозорда талабни рағбатлантириш орқали маҳаллий ишлаб чиқарувчиларни қўллаб-қувватлаш иқтисодий ўсишнинг юқори суръатларини сақлаб қолишда ғоят муҳим аҳамиятга эга.

Бу вазифани бажаришда ишлаб чиқаришни маҳаллийлаштириш дастурини кенгайтириш катта ўрин тутади. Ушбу дастур доирасидаги лойиҳалар ҳажмини 3-4 баробар кўпайтириш мўлжалланмоқда.

Озиқ-овқат ва бошқа истеъмол товарлари ишлаб чиқаришни кенгайтиришни рағбатлантириш бўйича қабул қилинган дастурларда мамлакатимиз ишлаб чиқариш корхоналари учун кенг кўламли рағбатлантириш тизими назарда тутилган. Жумладан, улар учун 2012 йилнинг 1 январигача қуйидаги солиқ ва божхона имтиёзлари берилмоқда:

— гўшт ва сутни қайта ишлашга ихтисослашган микрофирма ва кичик корхоналар учун бўшаган маблағларни ишлаб чиқаришни техник қайта жиҳозлаш ва модернизация қилишга мақсадли равишда йўналтириш шарти билан ягона солиқ тўлови ставкасини 50 фоизга қисқартириш;

— тайёр ноозиқ-овқат товарларнинг муайян турларини ишлаб чиқаришга ихтисослашган корхоналарни фойда ва мулк солиқларидан, микрофирма ва кичик корхоналарни ягона солиқ тўловидан озод қилиш.

Ҳеч шубҳасиз, Инқирозга қарши чоралар дастурини амалга оширишда иқтисодиётимиздаги ҳар қайси субъектнинг имкон қадар кўпроқ манфаатдор бўлишини, ушбу дастур ижроси уларнинг ҳар бири учун энг муҳим ишга айланишини таъминлаш мақсадида қўшимча рағбатлантириш чораларини излаб топиш катта аҳамият касб этади.

Мана шу ўта муҳим масалани, айтиш мумкинки, ҳал қилувчи стратегик вазифани эътиборимиздан чиқармаслигимиз зарур.

Табиий савол туғилади — бунинг учун бизда зарур имкониятларимиз борми, бундай лойиҳаларни амалга ошириш учун мамлакатимизда қандай салоҳият яратилган?

Таъкидлаш жоизки, ана шундай кенг кўламли дастурни амалга ошириш учун биз сўнгги йилларда жиддий тайёргарлик кўриб келмоқдамиз. Жаҳон иқтисодий инқирози эса, менинг назаримда, бу жараённи янада жадаллаштиришга туртки бермоқда, уни ҳар томонлама тезлаштиришни тақозо этмоқда.

Бугунги кунда иқтисодиётимизни модернизация қилиш, техник ва технологик янгилаш, унинг рақобатдошлигини кескин ошириш, экспорт салоҳиятини юксалтиришга қаратилган муҳим устувор лойиҳаларни амалга ошириш бўйича Дастур ишлаб чиқилмоқда. Шу борада, дастлабки ҳисоб-китобларга кўра, умумий қиймати 24 миллиард АҚШ долларидан зиёд бўлган қарийб 300 та инвестиция лойиҳаси устида ишламоқдамиз.

Жумладан, бунда янги қурилиш лойиҳалари — 18,5 миллиард долларни, модернизация ва реконструкция қилиш, техник ва технологик қайта жиҳозлаш бўйича лойиҳалар эса тахминан 6 миллиард долларни ташкил қилади. Дастурга киритилиши мўлжалланаётган бу лойиҳалар аввалambор ёқилғи-энергетика, кимё, нефт-газни

Янгилашни изчил давом эттириш – давр талаби

мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамаси мажлисидаги маърузаси

қайта ишлаш, металлургия тармоқларига, енгил ва тўқимачилик саноати, қурилиш материаллари саноати, машинасозлик ва бошқа соҳаларга тегишлидир.

Лойиҳалаштириш ва қурилиш ишлари бошланаётган иншоотларни қуйидаги маблағлар ҳисобидан молиялаштириш кўзда тутилмоқда: компания ва корхоналарнинг ўз маблағлари — умумий ҳисобда 8,2 миллиард доллар, Ўзбекистон Республикаси Тикланиш ва тараққиёт фонди кредитлари — 2,5 миллиард доллар, хорижий инвестиция ва кредитлар — 13,5 миллиард доллар.

Шуниси эътиборга сазоворки, ушбу лойиҳаларнинг бир қисми бўйича 2007-2008 йилларда қурилиш ишлари бошлаб юборилган, баъзиларининг қурилишини эса 2009 йилда бошлаш кўзда тутилмоқда.

Ҳисоб-китоблар шуни кўрсатмоқдаки, мазкур лойиҳаларнинг амалга оширилиши инновацион ва энергияни тежайдиган технологияларни жорий этиш ва жаҳон бозорида талаб мавжуд бўлган янги турдаги товарлар ишлаб чиқаришни ўзлаштириш ҳисобидан йилига 10,4 миллиард долларлик қўшимча маҳсулот ишлаб чиқариш, йиллик экспортни 6,5 миллиард долларга кўпайтириш, ялпи ички маҳсулот ҳажмини сезиларли даражада ошириш имконини беради.

Бугунги кундаги асосий вазифамиз — ҳар бир лойиҳани қисқа муддатларда барча манфаатдор тузилмалар, биринчи навбатда, хорижий инвесторлар билан биргаликда батафсил кўриб чиқиш, улар бўйича келишувларни охирига етказиш ва 2009-2014 йилларга белгиланган ушбу стратегик муҳим дастурнинг қабул қилинишини тезлаштиришдир. Бу вазифанинг ижроси Вазирлар Маҳкамасининг иқтисодиёт комплекси (Р.Азимов) зиммасига юклансин.

Юқорида зикр этилган вазифаларни инобатга олган ҳолда, 2009 йилги иқтисодий дастуримизнинг иккинчи энг муҳим устувор йўналиши — бошланган таркибий ўзгаришларни ва иқтисодиётни диверсификация қилиш жараёнларини давом эттиришдир.

Маълумки, 2000 йилда биз бу борадаги ислоҳот ва янгиланишлар йўналишини аниқ белгилаб олган эдик. Имкониятдан фойдаланиб, яна бир бор такрорламоқчиман — бу йўналиш бугун ҳам ўз долзарблиги ва аҳамиятини йўқотмаган, кейинги йилларда ҳам йўқотмайди.

Нега деганда, биз иқтисодиётимиз ва мамлакатимизнинг жаҳон майдонидаги рақобатдошлигини айнан ана шу ўта муҳим, ўзак вазифани бажариш орқалигина таъминлай оламиз. Барчамиз учун бу ҳақиқат аён бўлиши шарт.

Бунинг устига, қанчалик ғайритабиий туюлмасин, жаҳон иқтисодий инқирози ишлаб чиқаришни мунтазам янгилаб, модернизация қилиб бориш заруратини кун тартибига янада ўткир қилиб қўймоқда ва бунинг учун бор куч-имкониятимиз ва ресурсларимизни сафарбар этишни талаб қилмоқда.

Фақат битта мисол келтирмоқчиман. Бугун биз Тошкент, Навоий ва Толлимаржондаги учта иссиқлик электр станциясида мавжуд бўлган тежамкорлиги паст газ қурилмалари ўрнига замонавий буғ-газ қурилмаларини барпо этиш лойиҳалари устида иш олиб боряпмиз. Албатта, бу лойиҳаларни амалга ошириш учун каттагина инвестиция керак бўлади. Лекин иссиқлик энергияси ишлаб чиқаришда энергия манбаларидан фойдаланиш ҳажмини жаҳон стандартлари даражасида қисқартиришга эришадиган бўлсак, бундан келадиган самара сарф қилинган харажатларни ҳар жиҳатдан тўла қоплайди. Шунинг учун ҳам ушбу лойиҳалар ижросини жадаллаштириш устида қаттиқ ишлашимиз зарур.

Маҳсулот рақобатдошлигини таъминлаш учун ишлаб чиқаришни техник ва технологик янгилаш бўйича катта ва кичик лойиҳаларни излаш, бунинг учун зарур маблағ ва манбаларни топиш — бу ҳар бир корхона раҳбари ва муҳандис-техник ходимларининг биринчи навбатдаги энг муҳим вазифаси ва мажбурияти бўлмоғи керак.

Маҳаллий органлар ва тармоқ тузилмалари раҳбарларининг жойларда аҳоли бандлигини таъминлаш баҳонасида, нима қилиб бўлса ҳам, ҳеч кимга керак бўлмаган, омборларда тахланиб ётадиган сифатсиз маҳсулотни ишлаб чиқариш, эскирган техника ва технология асосида зарар кўриб ишлаётган корхоналарни сақлаб қолиш учун уринишларига мутлақо йўл қўйиб бўлмайди. Таҳлиллар шуни кўрсатмоқдаки, бундай корхоналар сони бугунги кунда 200 тадан ошади.

Ажабланарли томони шундаки, бундай корхоналарнинг аксарияти енгил ва озиқ-овқат саноати соҳасида сақланиб қолмоқда. Ҳолбуки, бу соҳаларда тез ўзгарувчан бозор талаби техника ва технологияни узоғи билан 5-7 йилда, ривожланган мамлакатларда эса бундан ҳам қисқа муддатларда ўзгартиришни талаб этади. Бундай вазиятни мазкур корхоналарни банкрот деб эълон қилиш йўли билан тубдан ўзгартириш даркор.

Ўтган йили тузилган махсус ҳукумат комиссияси (Ш.Мирзиёев) бу ишни албатта охирига етказиши керак.

Алоҳида эътибор қаратиш лозим бўлган навбатдаги энг муҳим устувор вазифа — қишлоқда турмуш даражасини юксалтиришга, қишлоқларимиз қиёфасини ўзгартиришга қаратилган узоқ муддатли ва бирбири билан чамбарчас боғлиқ кенг кўламли чора-тадбирларни амалга ошириш, ижтимоий соҳа ва ишлаб чиқариш инфратузилмасини ривожлантиришни жадаллаштириш, мулкдорнинг, тадбиркорлик ва кичик бизнеснинг мақоми, ўрни ва аҳамиятини тубдан қайта кўриб чиқиш, фермер хўжаликлари ривожини ҳар томонлама қўллаб-қувватлашдан иборатдир.

Яқинда тасдиқланган «Қишлоқ тараққиёти ва фаровонлиги йили» Давлат дастурида бу ҳужжатнинг мазмун-моҳияти, энг муҳим йўналишлари, конкрет параметрлари ва молиявий манбалари аниқ белгилаб қўйилганини ҳисобга оладиган бўлсак, бугун бу масалаларга батафсил тўхталиб ўтиш зарурати йўқ, деб ўйлайман. Лекин бир фикрни алоҳида таъкидлаб ўтмоқчиман. Яъни, бу устувор йўналиш ва уни амалга ошириш дастури нафақат 2009 йил, балки ўрта муддатли истиқбол учун белгилаб олинган.

Қишлоқларимиз қиёфасини, қишлоқда ҳаёт сифатини, ишлаб чиқариш муносабатларининг мазмун-моҳиятини ўзгартиришга, агросаноат мажмуида олиб борилаётган ислоҳотларни чуқурлаштиришга, охир-оқибатда қишлоқ аҳолисининг ижтимоий-сиёсий ва маданий савиясини, унинг онги ва фуқаролик масъулиятини оширишга қаратилган, биз учун ўта долзарб аҳамиятга эга бўлган ушбу давлат дастурини бажаришга киришар эканмиз, 2009 йилдаги бош вазифамиз уни амалга ошириш бўйича истиқболдаги барча ишларни мустаҳкам ташкилий асосга қўйишдан иборатдир.

Ушбу дастурдаги барча мақсадли вазифа ва параметрларнинг пировард натижада бажарилиши учун бутун масъулият Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятларда тузилган, шахсан биринчи раҳбарнинг ўзи бошқариши зарур бўлган ҳудудий комиссиялар зиммасига юкланишини айтиб ўтиришга, ўйлайманки, бугун ҳожат бўлмаса керак.

Конкрет дастурларда белгиланган вазифалар ҳар қайси ҳудуд бўйича қандай ижро этилаётганига қараб, мутасадди шахсларнинг ушбу дастур орқали қўйилган вазифани қай даражада тушуниши ва бажарилишини таъминлаши, қисқача айтганда, уларнинг замонавий раҳбарга нисбатан қўйиладиган талабларга қанчалик жавоб бериши тўғрисида хулоса чиқариш имкони пайдо бўлади.

Фурсатдан фойдаланиб, дастурнинг биз учун принципиал аҳамиятга эга бўлган қуйидаги йўналишларига яна бир бор эътиборингизни қаратмоқчиман.

Биринчидан, мазкур дастур ижроси билан боғлиқ қонунчилик ва норматив-ҳуқуқий базани янада такомиллаштириш ва мустаҳкамлаш, янги қонунлар қабул қилиш, тегишли қонун ҳужжатларига, Ер кодексига ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш зарур.

Қишлоқда ижтимоий ва ишлаб чиқариш инфратузилмасини ривожлантириш, сув ресурсларидан оқилона фойдаланишни тартибга солиш ва суғориладиган ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш масалаларига алоҳида эътибор қаратиш лозим.

Вазирлар Маҳкамаси кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик учун имтиёз ва рағбатлантириш чораларини кенгайтириш ва бу борада янги имкониятлар яратиб бериш, қишлоқда бозор муносабатларини янада чуқурлаштириш, фермерлик ҳаракатини қўшимча равишда қўллаб-қувватлаш, унинг ижтимоий-сиёсий мақомини мустаҳкамлаш юзасидан таклифларни ишлаб чиқиши ва Олий Мажлисга киритишни тезлаштириши зарур.

Иккинчидан, дастурда белгиланган вазифалар орасида қишлоқларимизда ҳаёт сифатини тубдан юксалтириш бўйича комплекс чора-тадбирларни амалга ошириш принципиал муҳим ва ҳал қилувчи аҳамият касб этади. Бунинг учун қишлоқ аҳоли пунктларини меъморий жиҳатдан лойиҳалаштириш ва қуриш ишларини ташкил этиш тизимини тубдан қайта кўриб чиқиш лозим.

Ҳудудларнинг меъморий-лойиҳавий қурилиши бўйича бош планлари ишлаб чиқилишини таъминлаш, минтақаларнинг иқлими, демографик ҳолати ва бошқа шарт-шароитларини ҳисобга олган ҳолда, қишлоқ уйлари ва ижтимоий иншоотларнинг унификация қилинган намунавий лойиҳаларини тайёрлаш даркор.

Бу вазифаларни бажариш учун яқинда махсус «Қишлоққурилиш-лойиҳа» лойиҳа-тадқиқот институти ташкил этилди. Ушбу муассасанинг тўлақонли фаолият бошлашини тезлаштириш, уни юқори малакали кадрлар билан мустаҳкамлаш ва уларнинг олдига аниқ ва равшан вазифалар қўйиш керакки, жорий йилнинг ўзидаёқ биз янги архитектура бош планлари ва намунавий лойиҳалар бўйича ишлаш имкониятига эга бўлишимиз лозим.

Табиийки, янги қурилишларни замонавий қурилиш материаллари ва конструкцияларисиз тасаввур қилиб бўлмайди. Қишлоқ жойларда барпо этиладиган объектларни қуришда йиғма, композицион ва кичик блокли конструкцияларни қўллаган ҳолда, индустриал ва йиғма технологияларни кенг жорий этиш даркор.

Вилоятлар ва туманлар ҳокимликлари «Ўзқурилишматериаллари» компанияси билан биргаликда маҳаллий хомашёдан қурилиш материаллари ишлаб чиқаришни ташкил этиш, пишиқ ғишт, том ёпиш, пардозлаш ва бошқа мақсадлар учун керак бўладиган материалларни ишлаб чиқариш бўйича минитехнологияларни жорий этиш, мавжуд норуда конларини қайта тиклаш ҳамда реконструкция қилишга доир махсус дастурларни ишлаб чиқиши лозим.

Биз қишлоқда нафақат обод аҳоли масканлари ва замонавий уйларга, балки равон йўллар, узлуксиз энергия таъминоти, аҳолини тоза ичимлик суви билан таъминлаш тизимига, ривожланган ижтимоий объектлар тармоғига — бу қишлоқ врачлик пунктлари, мактаблар бўладими, болалар спорти иншоотлари, телекоммуникация ва почта алоқаси бўладими, хизмат кўрсатиш, савдо шохобчалари бўладими — ана шундай ва бошқа тузилмаларга эга бўлишимиз керак.

Қишлоқ жойлардаги мавжуд инфратузилмани яна бир бор танқидий баҳолаб, уни кенгайтириш бўйича қўшимча маблағ ва имкониятлар топиш зарур. Бу қишлоқларда аҳолини, айниқса, ёшларнинг бандлигини оширишнинг муҳим омилларидан бири эканини унутмаслигимиз даркор.

Белгиланган чора-тадбирларни амалга ошириш учун қишлоқ қурилиши бўйича ҳудудий бўлимларга эга ихтисослашган банк ташкил этиш масаласини кўриб чиқиш мақсадга мувофиқдир. Марказий банк манфаатдор тузилмалар билан биргаликда яқин вақт ичида Вазирлар Маҳкамасига мазкур банк фаолиятини ташкил этиш юзасидан таклиф киритсин.

Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ҳокимликлари туманларда намунавий лойиҳалар бўйича уй-жойлар, қишлоқларда ишлаб чиқариш ва ижтимоий инфратузилма объектларини қуриш бўйича ихтисослашган хусусий пудратчи корхоналарни ташкил этиш, уларнинг моддий-техник базасини мустаҳкамлашга ёрдам кўрсатиш масаласини кўриб чиқсин.

Учинчидан, дастурнинг асосий вазифаси — қишлоқда саноат ишлаб чиқариши ва қурилишни жадал ривожлантириш, мева-сабзавот ва чорва маҳсулотларини қайта ишлаш бўйича замонавий техника ҳамда технологиялар билан жиҳозланган ихчам корхоналарни ташкил этиш чора-тадбирларини амалга оширишдан иборат.

Бу борада вазифа кенг миқёсда қўйилмоқда — яъни, қишлоқ хўжалик маҳсулотларини ишлаб чиқаришни кенгайтириш ҳисобидан қишлоқда ихчам технологиялар билан жиҳозланган янги, замонавий қайта ишлаш корхоналарини шакллантириш ва уларнинг кенг кўламда фаолият юритиши учун ҳар томонлама мустаҳкам хомашё базасини ташкил этиш зарур.

Бундай ишлаб чиқариш қувватлари ҳар бир вилоят, туман ва қишлоқда барпо этилиши даркор. Бу нафақат ишлаб чиқаришнинг янги ҳажмлари ва ялпи ички маҳсулотни ошириш, аввало озиқ-овқат ишлаб чиқаришни кўпайтириш имконини беришини аниқ-равшан тушуниб олишимиз зарур. Чунки озиқ-овқат маҳсулотларига эҳтиёж ҳамиша юқори бўлиб, бу эҳтиёж бундан буён ҳам ортиб боришига шубҳа йўқ.

Энг муҳими, қайта ишлаш корхоналарини ташкил этиш орқали биз авваламбор иш ўринларига талаб доимо катта бўлган қишлоқларда ёшларни иш билан таъминлаш муаммосини ҳал этиш имкониятига эга бўламиз.

Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва туманлар ҳокимликларига икки ой муддатда, Вазирлар Маҳкамаси билан келишган ҳолда, ҳар бир туман шароитидан келиб чиқиб, 2009-2011 йилларда қишлоқ жойларда қайта ишлаш корхоналарини ташкил этиш, уларни хомашё базаси билан таъминлаш дастурини ишлаб чиқиш ва қабул қилиш вазифаси топширилсин.

Тўртинчидан, 2008-2012 йилларда суғориладиган ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш давлат дастурида кўзда тутилган чора-тадбирлар тизимининг изчил амалга оширилишига – яъни, экин майдонларининг мелиоратив аҳволини яхшилаш, фаолият кўрсатаётган ирригация-мелиорация объектларининг тегишли техник ҳолатини таъминлаш, ихтисослашган сув хўжалиги, қурилиш ва эксплуатация ташкилотларининг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш, уларни замонавий техника билан жиҳозлаш масалаларига алоҳида эътибор қаратиш даркор.

2009 йилда хизмат кўрсатиш ва кичик бизнес соҳасини аҳоли бандлигини таъминлаш ва ҳаёт даражасини оширишнинг энг муҳим омили сифатида янада жадал ривожлантириш — устувор вазифа бўлиб қолади.

Бизнинг ижтимоий-иқтисодий сиёсатимизда кичик бизнес ва хизмат кўрсатиш соҳасини ривожлантиришга қандай катта аҳамият берилаётганини яна бир бор такрорлашнинг ҳожати йўқ, деб ўйлайман. Фақат эътиборингизни шунга қаратмоқчиманки, кичик бизнеснинг ихчам ва ҳаракатчанлиги, бозор конъюнктураси ўзгаришлари ва истеъмолчилар эҳтиёжларига нисбатан тез мослаша олиши уни жаҳон иқтисодий инқирози даврида янги иш ўринларини яратиш ва аҳоли даромадини ошириш борасида энг қулай ва мақбул воситага айлантиради.

Жорий йилда кичик бизнесни янада қўллаб-қувватлаш вазифаси ҳар қачонгидан кўра муҳим аҳамият касб этмоқда. Чунки кичик бизнес янги-янги иш ўринларини яратиб, бизнинг шароитимизда иш билан банд аҳоли даромадининг 70 фоиздан ортиғини ташкил этмоқда.

Шу сабабли Инқирозга қарши чоралар дастурида кичик бизнесни ривожлантиришни рағбатлантиришга алоҳида эътибор қаратилган. Ушбу чора-тадбирлар солиқ ва кредит имтиёзлари билан бир қаторда, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ривожлантириш учун қулай бизнес муҳитини яратиш мақсадида институционал ислоҳотларни янада чуқурлаштиришни ҳам ўз ичига олади.

Жумладан, янги ташкил этилаётган кичик ва хусусий корхоналарни қўллаб-қувватлаш мақсадида Имтиёзли кредит жамғармасининг ресурс базасини икки баробар ошириш кўзда тутилган. Шу билан бирга, берилган имтиёзларнинг амал қилиш муддати узайтирилди, айланма маблағларни тўлдириш учун бериладиган кредитларнинг энг узоқ муддати 12 ойдан 18 ойга оширилди.

Жорий йилнинг 1 январидан саноат соҳасида фаолият кўрсатаётган кичик корхоналар учун ягона солиқ тўлов ставкаси 8 фоиздан 7 фоизга камайтирилди, молиявий, маиший ва бошқа хизматларни кўрсатаётган микрофирмалар ва кичик корхоналар ягона солиқ тўловидан 3 йил муддатга озод этилди. Бунда микрофирмалар ва кичик корхоналар, нодавлат хўжалик юритувчи субъектларни оладиган дивидендларининг инвестицияларга, аввал олинган кредитлар учун ҳисоб-китоб қилишга йўналтириладиган қисми 5 йил муддатга солиқдан озод этилди.

Шунингдек, Инқирозга қарши чоралар дастурида 2009 йилда хўжалик юритувчи субъектларни текширишлар сонини камида яна 30 фоизга камайтириш кўзда тутилган.

Айни пайтда жойларда вазифада ўтирган амалдорлар хусусий тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш ўрнига, кичик бўлса-да, ўз иши, ўз бизнесини ташкил этишга интилаётган одамларга турли йўллар билан тўсқинлик қилаётганига мутлақо тоқат қилиб бўлмайди.

Ўз бизнесини ташкил этиш ёки кенгайтиришни истаган тадбиркорлар қурилишга рухсат олиш, кадастр орқали расмийлаштириш учун ойлаб югураётганига, лойиҳаларни ишлаб чиқиш, ҳужжатларни расмийлаштириш, бинолар ижараси учун асоссиз равишда катта миқдорда пул тўлаётганига қандай чидаш мумкин? Бундай ҳолатларга прокуратура органлари қандай қараяпти?

Вазирлар Маҳкамаси бир ой муддатда кичик бизнесни янада қўллаб-қувватлаш бўйича меъморий-лойиҳалаштириш вазифаларини ишлаб чиқиш, лойиҳа ҳужжатларининг экспертиза қийматини камайтириш, кичик бизнес учун экологик экспертизанинг соддалаштирилган тартибини жорий этиш ва уни амалга ошириш учун тарифларни пасайтириш юзасидан тегишли чора-тадбирлар кўзда тутилган қарор лойиҳасини тақдим этсин.

Кадастр ҳужжатларини расмийлаштириш, шунингдек, давлат мулки бўлган иншоотлар учун ижара ҳақи тўлаш бўйича тарифларни камайтириш масаласини ҳам кўриб чиқиш зарур.

Бир сўз билан айтганда, бугун кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ривожлантиришга нима халақит бераётганини яна бир бор батафсил, чуқур таҳлил қилиш ва ушбу таҳлил асосида аниқ қарорлар қабул қилиш даркор.

Айниқса, хизматлар кўрсатиш соҳасини янада жадал ривожлантириш бўйича амалга ошираётган ишларимизни чуқурлаштириш катта аҳамиятга эга эканини алоҳида таъкидлашни истардим.

Вазирлар Маҳкамаси, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари қисқа вақт ичида 2007-2010 йилларда хизмат кўрсатиш ва сервис соҳасини ривожлантириш дастурининг ижросини таҳлил қилиб, белгиланган вазифаларнинг бажарилмаслиги билан боғлиқ сабабларни ўрганиб чиқсин ва зарур ҳолатларда тегишли ўзгартишлар киритсин.

Хизмат кўрсатиш соҳасини ривожлантириш бўйича ҳудудий дастурларни тубдан қайта кўриб чиқиш ва қишлоқ жойларда уларни аҳоли, айниқса, ёшлар бандлигининг, қишлоқда ҳаёт даражасини оширишнинг муҳим омили сифатида жадал ривожлантиришга доир қўшимча чора-тадбирлар кўриш зарур.

Бу борадаги энг асосий вазифа вазиятга тадбиркор нуқтаи назаридан қараш, яъни унга ўз ишини ривожлантириш учун нима тўсқинлик қилаётгани ва давлат томонидан қандай ёрдам кераклигини аниқлаш лозим. Хусусий секторга қишлоқ жойларда кўрсатилаётган хизматлар турларини кенгайтириш учун зарур шарт-шароитларни яратишга ҳам алоҳида аҳамият бериш даркор.

Навбатдаги энг муҳим устувор вазифа — бу мамлакатимизни модернизация қилиш ва аҳоли бандлигини оширишнинг муҳим омили сифатида ишлаб чиқариш ва ижтимоий инфратузилмани янада ривожлантиришдан иборат.

Ғоят муҳим аҳамиятга эга бўлган ушбу устувор вазифага алоҳида эътибор қаратишни истардим. Бунинг бир қанча сабаблари бор:

Биринчидан, инфратузилмани ривожлантириш янги корхоналарни жойлаштириш ва бутун иқтисодиётни тараққий эттириш учун зарур қулай шарт-шароитлар яратади, мамлакатимизнинг бой минерал-хомашё ресурсларини ўзлаштириш имкониятларини кенгайтиради.

Иккинчидан, ишлаб чиқариш инфратузилмаси, авваламбор, автомобил ва темир йўлларнинг ривожланган тизими, уларнинг самарали фаолияти ишлаб чиқаришдаги умумий харажатларни камайтиришнинг муҳим шарти ва омилидир. Бу эса, ўз навбатида, ишлаб чиқарилаётган маҳсулот ва бутун иқтисодиётимизнинг рақобатдошлигини оширади.

Учинчидан, ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш, аҳолини тоза ичимлик суви, энергия билан таъминлаш, ижтимоий соҳа объектларини барпо этиш, пировард натижада аҳолининг турмуш даражасини оширишга хизмат қилади.

Тўртинчидан, инфратузилмани ривожлантириш кўп меҳнат талаб қиладиган кенг кўламли соҳа ҳисобланади. Бу янги иш ўринларини ташкил этиш, аҳолининг, айниқса, ёшларнинг иш билан бандлигини таъминлаш, одамларнинг даромади ва фаровонлигини ошириш имконини беради.

Замонавий ишлаб чиқариш ва ижтимоий инфратузилмани жадал ривожлантиришни таъминлаш, шу асосда иқтисодиётни изчил ва барқарор юксалтириш учун қулай шарт-шароит яратиш мақсадида «2009 йилда ишлаб чиқариш ва ижтимоий инфратузилмани янада ривожлантиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида» махсус дастур қабул қилинди ва унинг бажарилиши кескин назоратга олинди.

Биз транспорт инфратузилмасини, биринчи навбатда автомобил ва темир йўлларни ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратмоқдамиз. 2007-2010 йилларда умумий фойдаланишда бўлган автомобил йўлларини ривожлантириш дастурининг амалга оширилиши бугунги кунда республикамизнинг барча минтақалари ўртасида йил давомида ишончли транспорт алоқасини таъминламоқда.

Шунингдек, Дастур доирасидаги ишлар қўшни мамлакатлар чегараларидан ўтмасдан, юкларни манзилга узлуксиз етказиш, йўловчилар ташиш учун шароит яратмоқда, ҳудудимиз орқали ўтадиган юклар транзитини сезиларли даражада кўпайтиришга хизмат қилмоқда.

Жорий йилда янада ишончли транспорт хизмати кўрсатиш учун қабул қилинган қўшимча чора-тадбирлар билан бир қаторда халқаро аҳамиятга молик умумий фойдаланишда бўлган 400 километрдан ортиқ автомобил йўлини модернизация қилиш кўзда тутилмоқда.

Жумладан, Бейнов — Бухоро — Самарқанд — Тошкент — Андижон йўналиши бўйича 4 қаторли халқаро автомобил йўлини, шунингдек, Бухоро — Олот ва Самарқанд — Ғузор йўлларининг стратегик участкаларини қуриш мўлжалланмоқда. Шу билан бирга, маҳаллий бюджетлар ва Республика йўл жамғармаси маблағлари ҳисобидан маҳаллий аҳамиятга молик йўлларни реконструкция қилиш ва капитал таъмирлаш кўламини кенгайтириш вазифаси қўйилмоқда.

Темир йўл тармоқларини қуришни давом эттириш ҳам биз учун катта аҳамият касб этади. Жорий йилда янги Тошгузар — Бойсун — Қумқўрғон темир йўл линиясида ободонлаштириш ишларини ниҳоясига етказиш зарур.

Деҳқонобод калий ўғитлари заводининг қайта ишлаш комплексига олиб борадиган янги темир йўл тармоғини барпо этиш, Жиззах — Янгиер йўналиши бўйича электрлаштирилган икки йўлли линия ва Янгиер — Фарҳод йўналиши бўйича электрлаштирилган бир йўлли линия қурилиши юзасидан кўзда тутилган қўшимча чора-тадбирларни амалга ошириш керак.

Навоий аэропорти базасида эркин индустриал-иқтисодий зонани ташкил этиш, шунингдек, Навоий шаҳрида янги барпо этилган аэродромни халқаро оператор — Кореянинг «Кореан Эйр» компанияси бошқарувига бериш тўғрисидаги қарорнинг қабул қилиниши туфайли олдимизда катта истиқболлар очилади.

Халқаро интермодал логистика марказининг ташкил этилиши ундан нафақат Жануби-Шарқий Осиёни Европа билан боғлайдиган қитъалараро транспорт-экспедиция узели сифатида фойдаланиш имконини беради. Айни пайтда у Навоий вилояти ва қўшни ҳудудларда янги, юксак технологияларга асосланган ишлаб чиқариш корхоналарини ташкил этиш учун зарур шароитлар яратади.

Ижтимоий инфратузилма объектларини жадал ривожлантириш, аҳоли пунктларини ободонлаштиришни тубдан яхшилаш, шунинг ҳисобидан қўшимча иш ўринларини яратиш масалалари бизнинг режаларимизда алоҳида ўрин эгаллаши даркор.

Кўзда тутилган чора-тадбирлар доирасида 2009 йилда узунлиги 2 минг километрдан ортиқ ичимлик суви ва қарийб 700 километрлик табиий газ тармоқларини ишга тушириш, чекка туманларни суюлтирилган газ билан таъминлашни тубдан яхшилаш белгиланган.

Уй-жойларни капитал таъмирлаш, реконструкция қилиш ва қуриш бўйича пудрат ишлари кўламини кенгайтириш, аҳолининг ўсиб бораётган эҳтиёжини қондириш мақсадида шаҳар ва туманларда турар-жой фонди объектларини лойиҳалаштириш, қуриш, реконструкция қилиш, таъмирлаш ва уларнинг дизайни бўйича ишларни тугал ҳолда, яъни калити билан топшириш шарти асосида фаолият олиб борадиган ихтисослашган хусусий таъмирлаш-қурилиш ташкилотларини тузиш назарда тутилган.

Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари бундай хусусий ташкилотларни шакллантириш, уларни иш билан таъминлаш учун зарур шарт-шароит яратиши лозим.

Шу мақсадда турар-жой фондини, унинг идоравий мансублигидан қатъи назар, фойдаланилмаётган авария ҳолатидаги ва эскирган уй-жойларни, кўпқаватли уйлардаги бўш турган хоналарни, жумладан, ётоқхона ва қурилиши тугалланмаган объектларни аниқлаш учун тўлиқ инвентаризациядан ўтказиш керак. Аниқланган ҳолатлар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилиш, бунда мазкур биноларни маҳаллий ҳокимият идоралари тасарруфига беришни кўзда тутиш, реконструкция қилиш ва капитал таъмирлаш бўйича конкрет дастурлар ишлаб чиқиш керак. Ушбу дастурларнинг амалга оширилиши пудрат ишларини бажариш учун қўшимча равишда ўн минглаб ишчиларни жалб қилиш, одамларимизнинг уй-жой шароитларини сезиларли даражада яхшилаш имконини беради.

Банк ишини янада такомиллаштириш, аҳоли ва хўжалик юритувчи субъектларнинг бўш маблағларини тижорат банклари депозитларига жалб қилишни рағбатлантириш ишлари ҳам 2009 йилда устувор вазифа бўлиб қолади.

Шуни таъкидлашни истардимки, банк тизимини ривожлантириш ва мустаҳкамлаш масаласи доимо эътиборимиз марказида бўлиб келмоқда ва бу ўзининг ижобий натижаларини бермоқда. Бироқ, бу борадаги ишларни янада чуқурлаштириш ва кенгайтириш керак. Нега деганда, айнан банклар, таъбир жоиз бўлса, бутун иқтисодиётимизни озиқлантириб турадиган қон томирлари ҳисобланади, мамлакатимизнинг молиявий-иқтисодий барқарорлиги кўп жиҳатдан уларнинг самарали фаолиятига боғлиқ.

Биринчи навбатда банклар, уларнинг муассислари капиталлашув даражасини ошириш бўйича бошланган ишларни охирига етказиши, ўз низом жамғармаси миқдорини белгиланган кўрсаткичларга олиб чиқиши лозим.

Бугунги кунда банкларда омонатларнинг кўпайишига, уларнинг банк тизимига жалб этилишига нималар тўсқинлик қилаётганини ҳар томонлама чуқур таҳлил қилиш ва бу борада қўшимча чора-тадбирлар кўриш керак. Бу ўринда гап аҳоли ва хўжалик юритувчи субъектларнинг бўш маблағларини банк секторига жалб қилишда таъсирчан ва узоқ муддатли рағбатлантириш омилларини ташкил этиш, иқтисодиётнинг реал секторига кредит ажратишни кўпайтириш учун банкларнинг имкониятини кенгайтириш ҳақида бормоқда.

Банклар зиммасига инвестиция фаолиятини кенгайтириш вазифалари юклангани сабабли уларнинг ишини тубдан қайта ташкил этиш лозим.

Биринчи навбатда, бу борада инвестиция лойиҳаларини экспертизадан ўтказиш ва молиялашни ташкил этиш бўйича тижорат банкларининг махсус хизматларини мустаҳкамлаш зарур.

Тижорат банклари ва уларнинг тегишли бўлинмалари раҳбарларини аттестациядан ўтказиш шуни кўрсатдики, уларнинг аксарияти амалдаги қонунчилигимизни ва инвестиция сиёсатини амалга ошириш механизмини етарли даражада билмайди. Шу сабабли ҳам банклар ҳали-бери инвестиция жараёнларининг фаол иштирокчиларига, инвестиция лойиҳаларини ҳамда ишлаб чиқаришни модернизация қилиш, техник ва технологик қайта жиҳозлаш дастурларини жорий этишда корхоналар ва кичик бизнес субъектларининг ҳақиқий ҳамкорларига айлана олмаётганини афсусланиб таъкидлаш керак.

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки тижорат банклари, Иқтисодиёт ва Молия вазирликлари, Монополиядан чиқариш, рақобат ва тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш давлат қўмитаси билан биргаликда икки ой муддатда Вазирлар Маҳкамасига аҳоли ва хўжалик юритувчи субъектларнинг бўш маблағларини депозитларга жалб қилишни янада рағбатлантиришга доир аниқ таклифлар киритсин.

Қадрли дўстлар!

Ишончим комилки, биз ишлаб чиққан Инқирозга қарши чоралар дастурида кўзда тутилган тадбирларни изчиллик билан амалга ошириш жаҳон молиявий-иқтисодий инқирозининг таҳдид ва хатарларига муносиб қарши туриш, унинг иқтисодиётимизга салбий таъсирининг олдини олиш имконини беради.

Айни пайтда бу дастур инқироздан сўнг Ўзбекистон иқтисодиётининг янада кучли, барқарор ва мутаносиб ривожланган ҳолда майдонга чиқиши, жаҳон бозорларида ўзимизнинг мустаҳкам ўрнимизни эгаллаш, шулар асосида изчил иқтисодий ўсишни таъминлаш, халқимизнинг ҳаёт даражаси ва фаровонлигини янада ошириш бўйича олдимизда турган устувор вазифаларни муваффақиятли ҳал этиш учун ишончли замин яратади.

Ана шу эзгу мақсадларга эришиш йўлида барчангизга сиҳат-саломатлик, омад ва ютуқлар тилайман.

Ishonch 2009-yil 14-fevral
№ 19 (2588)

Шоҳ ва шоир қисмати

(Боши 1-бетда)

Илк бор Бобур Самарқандни 1498 йилда, 15 ёшида эгаллаб олган. Самарқандда ички вазият ниҳоятда оғир эди. Бунинг устига Бобурнинг Фарғонадаги айрим беклари фитна ва хиёнат йўлига ўтганди. Андижон хавф остида қолганди. Самарқандда атиги 100 кун ҳукмронлик қилган Бобур шаҳарни ташлаб кетишга мажбур бўлди.

Бобур Самарқандни эгаллаб буюк бобоси Амир Темур салтанатини тиклаш фикридан воз кечмаганди. 1501 йилнинг апрелида Зарафшон дарёси бўйида жойлашган Сарипул қишлоғи яқинида Бобур қўшини билан Шайбоний қўшини ўртасида қаттиқ жанг бўлади. Бобур лашкари шикаст еб, Самарқандга чекинади. Шайбоний Самарқандни 4 ой қамал қилади. Шаҳарда қаҳатчилик бошланади. «Муҳосара айёми мумтад бўлди. Элга бисёр танқислик бўлди. ...Отқа бўғуз кам ёфт бўлди. Дарахтларнинг баргини отқа берурлар эди. Анда тажриба бўлдиким, бори яфроқлардин тут яфроғи ва қаро йиғоч яфроғи отқа созворроқ эмиш. Баъзи қуруқ йиғочларни ранда қилиб, тарошасини сувға ибитиб отға берурлар эди...» («Бобурнома»).

Шайбоний сулҳ шартини ўртага солган эди. Шундан сўнг Бобур шаҳардан чиқиб кетади.

1504 йили Шайбонийхон Андижонни ҳам қўлга киритгандан кейин Бобур жанубга йўл олди ва Афғонистонда ўз ҳокимиятини ўрнатди. 1505 — 1515-йилларда Марказий Осиёга қайтиш учун қилган бир неча уриниши бефойда кетгач, Бобур мирзо 1519 — 1525-йиллар давомида Ҳиндистон учун жанглар олиб борди. 1526 йилнинг апрел ойида Панипатда Ҳиндистон султони Иброҳим Лўдини, 1527 йилда Читора ҳокими Рано Сангони мағлаб этган Бобур мирзо Ҳиндистоннинг ягона ҳукмдорига айланди. Бобур барпо этган салтанат Ҳиндистонда 332 йил, мамлакатни инглизлар босиб олгунга қадар мавжуд бўлиб турди. Ўн икки ёшида тахтга ўтирган даврлариданоқ бошланган сержаҳмат йўлдан Бобур умрининг охиригача чиқиб кетолмади. Ҳиндистондаги сиёсий муҳитни барқарорлаштириш, ҳинд ерларини бирлаштириш, ободонлаштириш, савдо-сотиқни ривожлантириш, боғроғлар яратиш, кутубхоналар, карвонсаройлар қурдириш билан банд бўлган Бобур мирзонинг қалбини ватан соғинчи ҳар дам ўртаб турарди. Рубоийларидан бирида у шундай деб ёзади:

Толе йўқи жонимға балолиғ бўлди,
Ҳар ишники айладим, хатолиғ бўлди.
Ўз ерни қўйиб Ҳинд сори юзландим,
Ё раб, нетайин, не юзқаролиғ бўлди.

Бобур мирзонинг ҳаёти ва фаолияти тўғрисида, ул зот амалга оширган ишлар ҳақида ҳар қанча ёзсак кам. Ўз юртини қолдириб, ўзга элларга кетганини Бобур мирзо ўзи учун бир хато, юзқоралик деб билади.

Бобур ватанини Аллоҳ берган неъматларнинг энг улуғи ва муқаддаси деб таърифлайди. Бегона юртларда иши бароридан келиб, шоҳ бўлиб, кам-кўст нималигини билмасдан юрган бўлса ҳам туғилиб ўсган юртидан олислигидан ўксинади. Афғонистон ва Ҳиндистонни эгаллаб, катта салтанат барпо этган бўлса-да, ўзини муродига етган киши деб ҳис этолмайди. «Келдим бу сари ўз ихтиёрим бирла, лекин боруримда ихтиёрим йўқдир», — деб афсусланади шоир. Адабиётшунос олим Натан Маллаев «Ўзбек адабиёти тарихи» деган асарида (Биринчи китоб. Т., «Ўқитувчи», 1976. 576-бет) ёзишича, «Бир куни Бобурга Фарғона суви-ю тупроғида униб-ўсган ва ўша сахий водий қуёшидан нур эмиб пишган қовун келтирганларида у қовунни сўятуриб, аччиқ-аччиқ йиғлаган экан». Умрининг катта бир даврини тўс-тўполон, жангу жадал, қувғину таъқиб, уруш ва юришлар билан ўтказган бўлса-да, у улуғ шоҳ ва олижаноб инсон хусусиятларини сақлаб қола билди. Ғазалларида «Бори элга яхшилиғ қилғилки, мундин яхши йўқ, Ким дегайлар даҳр аро қолди фалондин яхшилиғ» деб ёзиб одамларни яхшилик қилишга чорлаган бўлса, сержаҳмат ҳаёт йўлида ўзи ҳам айтганларига қатъий амал қилган. Чор атрофда тахтга эга бўлиш мақсадида ота ўғлини, ака укасини ҳеч бир истиҳоласиз ўлимга ҳукм қилиб турган бир даврда укасига Фарғона улусининг ярмини бериши Бобур мирзо кўрсатган жасоратнинг дебочаси эди. Зеро, у пайтларда ҳукмдорлар ўз ихтиёри билан тахтдан воз кечишни тасаввур ҳам қилолмасдилар.

Иккинчи бор Бобур мирзо ўзи барпо этган салтанат тахтини ўғли Ҳумоюнга бўшатиб берди. Воқеа бундай бўлган эди: «Ва Муҳаммад Ҳумоюнга Санбалғаким, анинг жойгири эди, рухсат берилди. Олти ойгача анда эди; зоҳиран ани ер ва суйи хуш ёқмади. Иситма тутар экандур, бора-бора узоққа тортар. То онки биз эшиттук, фармон берилдиким, Деҳлиға келтуруб, Деҳлидин кемаға солуб келтурсунларким, ҳакими ҳозиқлар кўриб, дардиға даво қилсунлар. Бир неча кунда дарё йўли билан келтурдилар ва табиблар ҳар неча дору-дармон бердилар, яхши бўлмади. Мир Абдулқосимким, улуғ киши эди, арзға еткурдиким, ушмундоқ дардларға дармон будурким, яхши нимарсалардин тасаддуқ қилмоқ керак. То инки Тенгри таоло сиҳҳат берғай. Менинг кўнглимға келдиким, Муҳаммад Ҳумоюннинг мендин ўзга яхши нимарсаси йўқ. Мен ўзим тасаддуқ бўлайин, худой қабул қилсин. Хожа Халифа ўзга муқарраблардин арзға тегурдиларким, Муҳаммад Ҳумоюн сиҳҳат топар, сиз бу сўзни нечун тилингизға келтурасиз. Ғараз будурким, дунё молидин яхшисини тасаддуқ қилмоқ керак. Бас, ўша олмоским, Иброҳимни урушида тушуб эди, Муҳаммад Ҳумоюнға иноят қилиб эдингиз, тасаддуқ қилмоқ керак. Тилға келдиким, дунё моли анинг эвазиға нечук бўлғай, мен анинг фидоси қилурменким, ҳол анга мушкул бўлубтур. Ва андин ўтибтурким, мен анинг бетоқатлиғини тоқат келтургаймен. Ўшал ҳолатға кириб, уч қатла бошидин ўргулиб, дедимким, мен кўтардим ҳар не дардинг бор. Ўшал замон мен оғир бўлдум, ул енгил бўлди. Ул сиҳҳат бўлуб қўпти. Мен ноҳуш бўлиб йиқилдим. Аъёни давлат ва аркони мамлакатни чорлаб, байъат қўлларини Ҳумоюнни қўлиға бериб, жойнишинлиғига ва валиаҳдиғига насб қилдим. Ва тахтни анга топшурдум» («Бобурнома»дан).

Бобурнинг бу иши унинг фикр доираси ниҳоятда кенг, ақл-заковати ўткир, бетакрор, ўз даври фани ва маданияти ютуқларини, ўтмиш маданий меросини мукаммал эгаллаган қомусий ақл соҳиби, маърифатпарвар шоҳ ва беназир инсон ва ҳақиқий шоир бўлганлигидан далолатдир.

Гапнинг индаллосини айтганда, забт этилган мамлакатнинг ерли аҳолиси уларнинг юртини забт этган ҳукмдор хусусида салбий фикрлар билдириши табиий ҳол. Юқорида биз Бобур мирзо Афғонистон ва Ҳиндистонни забт этиб, бобурийлар салтанатига асос солган деб айтдик. Энди Ҳиндистоннинг биринчи бош вазири Жавоҳарлаъл Нерунинг Бобур ва унинг набираси Акбаршоҳ ҳақида «Ҳиндистоннинг кашф этилиши» деган китобида нималар ёзганига эътибор беринг: «Бобур дилбар шахс. Уйғониш даврининг типик ҳукмдори, мард ва тадбиркор одам бўлган. У санъатни, адабиётни севарди, ҳаётдан завқ олишни яхши кўрарди. Унинг набираси Акбар эса яна ҳам дилбарроқ ва кўп яхши фазилатларга эга бўлган. Мард, жасур, талантли лашкарбоши, раҳмдил, шафқатли... шу билан бирга у ҳаракатчан, ўз ишини давом эттирувчиларнинг ижтимоий садоқатига сазовор бўлиш учун ҳаракат қилувчи одам бўлган.

Саркарда сифатида у Ҳиндистоннинг кенг ҳудудини ўзига бўйсундирган, лекин у бу ютуқлардан ҳам мустаҳкамроқ ғалабани қўлга киритишни, яъни одамларнинг ақлини ва қалбини забт этишни кўпроқ ўйлар эди...» (Ж.Неру. Открытие Индии. Москва. 1995. Стр. 329.). Бошқа бир асарида Неру шундай ёзади: «Бобур беқиёс даражада маданиятли, дилбар шахслардан бири эди. У мазҳабпарастликка хос маҳдудлик ва диний мутаассибликдан йироқ эди, вайронагарчилик билан шуғулланмади. Бобур санъат ва адабиётга қизиқар, ўзи туркий ва форс тилида ғазаллар битар эди. У гуллар ва боғларни севар ва жазирама Ҳиндистонда Ўрта Осиёдаги ватанни тез эслаб турарди: «бинафшаси бисёр латиф бўлур... қалин лолалар ва гуллар очилур» деб хотирлайди у эсдаликларида» (Ж.Неру. Дунё тарихига назар. Жаҳон адабиёти. 1997 йил 4-сон. 181-бет).

Юқорида кўриб ўтилганларнинг барчаси Бобур мирзо шахсиятида шоҳликдан кўра шоирлик жиҳатлари кўпроқ бўлганидан далолат беради.

Буюк бобурийлар салтанатида Бобур, Ҳумоюн, Акбаршоҳ, Жаҳонгир, Шоҳжаҳон, Аврангзеб даврларида чексиз заҳматлар билан қурилган саройлар, қасрлар ва айниқса дунёнинг етти мўъжизасидан бири ҳисобланадиган машҳур Тожмаҳал ҳозирги кунда ҳам Ҳиндистоннинг кўркига кўрк қўшиб турибди.

Зиёдулла ХИДИРОВ,
ТДЮИ тадқиқотчиси.
Йўлдош ПАРДА,
журналист

Талабалар ўқимасин!

Қорманг, талаба!..

Талаба учун энг «қўрқинчли» сўз — сессия. Ишонмасангиз, талабадан сўранг. Ранги оқарган, хафақон, кўзи шишган талабани кўриб қолдингизми? Билингки, сессия бошланган.

Семестр давомида қорасини кўрсатмаган пайтавақулоқ талабаларнинг ҳам тўсатдан дорулфунунга ташриф уюштириши, ҳатто телефон бозорида талабалар «сотка»сининг арзонлашуви ҳам сессияга бориб тақалармиш. Буни қарангки, талаба телефонидаги «ўламан-куяман» ашулалар ўрнини ҳам «ажаб муҳораба» ҳақидаги қўшиқлар эгалларкан.

Пул учун кураш

«Сессия дегани нима?» дейсизми?

Назорат иши ёзаётгандай чулдираб жавоб қилиш мумкинки, у русча сўз бўлиб, маълум бир фаолиятнинг муайян вақт давомидаги якунига бағишланган тадбир сифатида тушунилади.

Илгари сессия даврида фақат имтиҳон топшириларди: 5 та фан бўлса 15 кун вақт ажратиларди. Талаба бир кун имтиҳон топширса, 2 кун кутубхонада кейинги имтиҳонларга тайёргарлик кўрарди. Ҳозир бу жараён дарс давомида якуний назорат сифатида ўтказилади, алоҳида вақт ажратилмайди.

Талаба «Эвоҳ, ҳаммаси беш эди, битта тўрт тушди, энди тўртлик стипендия оламан» дея юрак чангаллаяптими, демак, у кейинги сессияга қадар ҳар ойда 22000 сўмни бой берди дегани.

Назоратда кўринмаган баъзи талабаларнинг умумий балл хирмони интизомли курсдошиникига қараганда оғирроқ чиқиб қолади. Бунда ҳам бир сир бор, шекилли.

Ҳай майли, катта бўлсак, балки билиб олармиз.

Давоси битта «беш»

Баҳо олиш жараёнида турли театрлаштирилган бадиий ҳаваскорлик саҳналари ҳам кузатилади. Қозондан чўмични кўтарган домла қошида баъзи талабалар рўмолча силкиб «вой, сердцам» дейди-ю қулайди... Айримларнинг «давления»си ошиб, боши қизиб, кўзлари ўйнаб қолади... Кимдир шумшайиб ўтириб олади: яқин қариндошини бериб қўйган... Қўрқманг, отнинг калласидай битта «беш» ҳаммасини даволайди.

Қўркдик, домла

Семестр ибтидосида айрим домлаларнинг лекциядаги шовқин-сурон учун айбни ўз билим доираси (тушунтира олиш салоҳияти) бўшлигига йўймай... талабалар юрагига қарата «Ҳа, ҳозирча кулинглар, эртага сессияда йиғлаганларингни кўраман», «Худо хоҳласа, ярим курсни йиқитаман», «Сессияда ҳолингларга майимун йиғлайди» қабилидаги мункарнакирона «қўрқитишлар» билан ваҳм солиши сессия даврида, дарҳақиқат, ўз исботини топади. Алалоқибат, тинкаси қуриган талаба шўрлик ҳақиқатан ҳам қўрққанини тан олади-ю, баҳо жонивор зачетка томон қадам ташлайди.

Кейинги қўрқитишгача ва қўрқишгача, яна ҳаммаси «омон ёр, ўйнасангчи-эй...».

Жабрланувчи ким?

Талабага баҳо қўйиш жараёнида «суд ишлари» ҳам амалга оширилиб турилади. Айбланувчининг айби баҳо олаётган фан ўқитувчиси «жини суймайдиган» касбдошидан илмий иш олганлиги... Айни вақтда «уста» талаба ҳам оқланишнинг йўлини «қийворади»...

Домлажон, кутинг, у албатта сизга шогирд тушади...

Баҳосини олиб бўлган талаба буёғини ўзи билади...

Курс сардори билан домла ўртасидаги «сулҳ»

Одатда, курсни сардор бошқаради. Унинг сессия вақтидаги «елиб-югуришлари», «домлага илтимослари», «гаплашиб бериши» юксак масъулият касб этади. У домла билан шартнома тузишга ҳам эришади. Натижаси нима билан тугашини яхши бил(ол)маган «бошқарувчи» аҳволи вой бўлишини ўзи англамай қолади... Бир курсдошининг баҳосини қўйиб бериши эвазига ўзининг баҳосидан воз кеч(ол)ган шартномачи қарздор (незачёт) бўлиб қолади.

Фидойиларнинг қадрига етиш керак...

Демак...

Журналдаги баҳоларнинг «куч»лигини тан олишга мажбурмиз: стипендияга таъсир қилади, энди илмга таъсир кўрсатиши керак — 5 баҳолар деган ният билан «сессиядан репортаж»имизга нуқта қўямиз.

Улдона АБДУРАҲМОНОВА,
ЎзМУ магистранти

Ибрат

Ўзига хос муаллим

Орамизда шундай инсонлар борки, ўзига хос жиҳатлари билан бошқалардан ажралиб туради. Муҳими, бир чўққини забт этгач, қаноатланиб қолмасдан иккинчисини забт этишга киришади.

Учтепа туманидаги 251-мактабнинг тарих фани ўқитувчиси, халқ таълими аълочиси Аброр Юнусов ҳам шу жиҳати билан одамлар тилига тушган...

Аброрни юрт тарихи оҳанрабодек ўзига тортди. Шу боис болалигиданоқ ватан тарихини меҳр билан ўргана бошлади. Қизиқиш уни ТошДУнинг тарих факултети сари етаклади. Табиийки, у олий даргоҳда ҳам билимга чанқоқлиги билан ўзини кўрсатди.

— Биз ҳаётда доимо талабамиз, — дейди у. — Шунинг учун ҳар бир кишидан нимани-дир ўрганишга ҳаракат қиламан. Айниқса, отам раҳматлидан кўп нарсаларни ўргандим. Отамнинг тарих ва мумтоз адабиётдан билими жуда яхши эди. Назаримда, ана шу қизиқиш менга юққан.

Университетдаги таҳсилни муваффақиятли тамомлаган Аброр Юнусов Учтепа туманидаги 251-мактабда иш бошлади. Шундан буён неча қовун пишиғи ўтди. У ҳамон тарих фанидан ёшларга сабоқ бериб келаётир.

Аброр ака бир неча йилдан буён ўқувчиларига интерфаол услубда дарс ўтиб келмоқда. У синф ўқувчиларини учта жамоага тақсимлайди. Жамоалар ўртасида мавзу бўйича баҳс бошланади. Дарс якунида ғолиб жамоа тақдирланади. Бундай ўқитиш яхши натижа бераётир. Бу усул нафақат фойдали, балки дарснинг қизиқарли бўлишини ҳам таъминлайди.

— 1995 йилда бир қатор МДҲ давлатлари мактабларида бўлганман, — дейди Аброр ака. — Мезбонларнинг тажрибаларини ўзлаштириб қайтдик. Бу ўқитувчи учун жуда катта ёрдам. Шу боис мамлакатимиз ўқитувчилари ўртасида ана шундай ҳамкорлик янада кучайтирилса, фойдадан холи бўлмайди.

Халқимизда «От ўрнини той босар» деган нақл бор. Аброр аканинг фарзандлари ҳам ота изидан боришди.

Юртининг, миллатининг тарихини билган, севган қалбда шу юртга садоқат туйғуси камол топади. Миллат эса тарих орқали ўзлигини англайди. Зеро, тарихдан қувватланган миллат фарзандини ҳеч бир нарса тўғри йўлдан оғдира олмайди. Мана шундай масъулиятли вазифани зиммасига олиб, ёшларни ватанпарварлик руҳида тарбиялаётган Аброр акага мустаҳкам сабот ва соғлиқ тилаб қоламиз.

Дилфуза МИРЗАКАРИМОВА

Зомин сайқали

«Зомин сайқали» фолклор-этнографик ансамбли аъзолари унутилган халқ қўшиқларини тиклашга алоҳида эътибор бериб келмоқда. Бу ўз натижасини бериб, жамоа 2008 йил якунига кўра Маданият ва спорт ишлари вазирлиги томонидан «Йилнинг энг фаол фолклор жамоаси» номинацияси бўйича ғолиб дея эътироф этилди.

— Бу юксак эътироф барчамизни мамнун этди, — дейди ансамблнинг бадиий раҳбари М.Бўронова. — Бундан саккиз йил аввал ташкил топган ансамблимизнинг 25 аъзоси бўлиб, репертуаримиз бойиб бормоқда. Туманимизнинг чекка қишлоқлари одамлари орасида тез-тез бўлиб, халқ оғзаки ижодини ўрганамиз.

Эътиборлиси шундаки, ҳозиргача ансамбл томонидан «Жакида», «Бешик кетди», «Тўққиз товоқ» сингари ўнга яқин қўшиқлар томошабинлар эътиборига ҳавола этилди.

Абдуманнон АЗИМОВ,
«Ishonch» мухбири

Ўтганларнинг охирати обод бўлсин!

Ўзбекистон темирйўлчилари ва транспорт қурувчилари касаба уюшмаси Марказий кенгаши Қарши-Термиз МТУ касаба уюшмаси ҳудудий қўмита раиси Б.Джураевга волидаи муҳтарамаси **МАЛИКА ая**нинг вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Тошкент шаҳар савдо, матлубот кооперацияси ходимлари ва тадбиркорлар касаба уюшмаси кенгаши раёсати Тошкент шаҳар ҳокимияти савдо, хизмат кўрсатиш соҳалари ва халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқариш Департаменти бошлиғи муовини, шаҳар касаба уюшмаси кенгаши раёсатининг аъзоси Рауф Ҳакимовга укаси **Ғайрат ҲАКИМОВ**нинг вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

МИНСОНГА НАФ КЕЛТИРИШ
O'K.U.F. F.T.U.U.
ОЛИЙ БАХТ

Muassis:
O`zbekiston kasaba uyushmalari Federatsiyasi

Bosh muharrir:
Abduxoliq Abdurazzoqov

Tahrir hay`ati:
Alla DOLJENKOVA, Anvar YUNUSOV, Dovud MADIYEV (Bosh muharrir o`rinbosari), Jahongir SHAROFBOYEV (Mas`ul kotib), Ma`mura ADILOVA, Mirzohid SODIQOV, Normamat AllAYOROV, Nosirxon AKBAROV, Oysuluv NAFASOVA, Pirimqul QODIROV, Sog`indiq NIYETULLAYEV, Shamsi ESONBOYEV

Bo`limlar:
Kasaba uyushmalari hayoti 256-87-63
Huquq va xalqaro hayot 256-87-73
Ijtimoiy-iqtisodiy siyosat 256-87-74
Milliy-ma`naviy qadriyatlar va sport 256-82-79
Xatlar va muxbirlar bilan ishlash 256-85-43
Reklama va e`lonlar 256-03-90

Manzilimiz:
100165, Toshkent shahri, «Buxoro» ko`chasi, 24-uy
E-mail: ishonch-doverie@mail.ru

Nashr ko`rsatkichi: 133

Navbatchi muharrir: T.Shernayev
Navbatchi: A. Abdiyev
Musahhih: N.Mahamov

Gazeta «Ishonch»ning kompyuter markazida terildi va sahifalandi.
Sahifalovchilar: H.Abdujalilov va Y.Mixaylovskiy

«Sharq» nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi bosmaxonasida chop etildi.
Korxona manzili: «Buyuk Turon» ko`chasi, 41-uy.

O`zbekiston Matbuot va axborot agentligida 0116-raqam bilan ro`yxatga olingan.

Gazeta ofset usulida, A-2 formatida bosildi. Hajmi 2 bosma taboq.

Gazeta haftaning seshanba, payshanba va shanba kunlari chiqadi. Sotuvda erkin narxda.

«Ishonch»dan olingan ma`lumotlarda manba sifatida gazeta nomi ko`rsatilishi shart. Mualliflar fikri tahririyat nuqtai nazaridan farqlanishi mumkin.

(h)- Tijorat materiallari

Босишга топшириш вақти - 21.00. Топширилди - 00.30

Буюртма Г — 114

20559 nusxada bosildi

ISSN 2010-5002

256